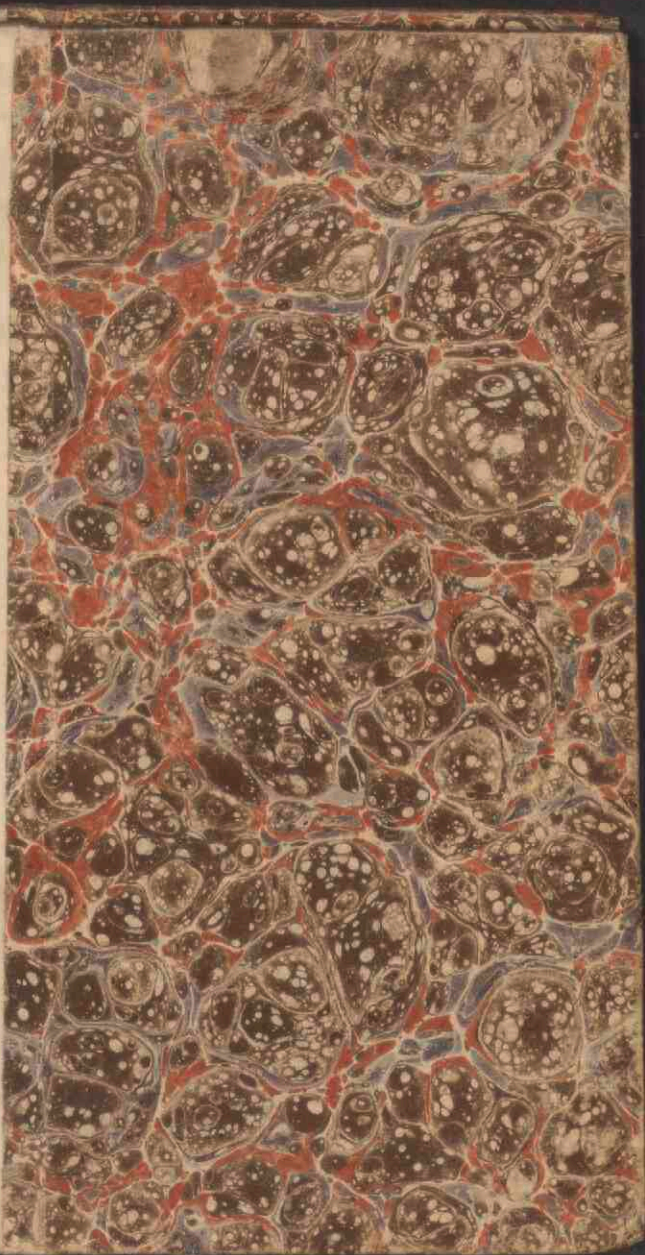

Michaelis Baii ... Apologiae, pro responsione ad quaestiones Philippi Marnixii, de sacramento altaris defensio.

<https://hdl.handle.net/1874/416645>

Oct.
6

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

MS. B. 2. 10. 6.

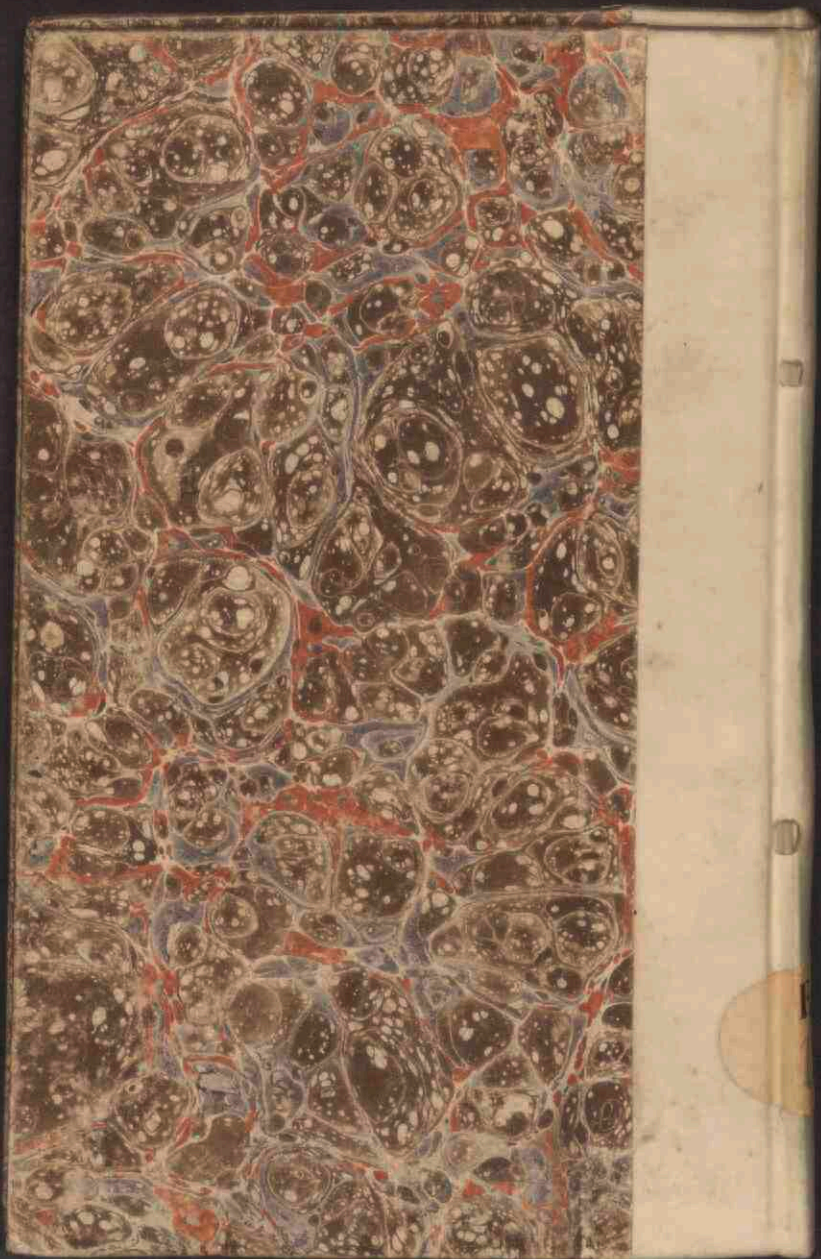
1

10
15

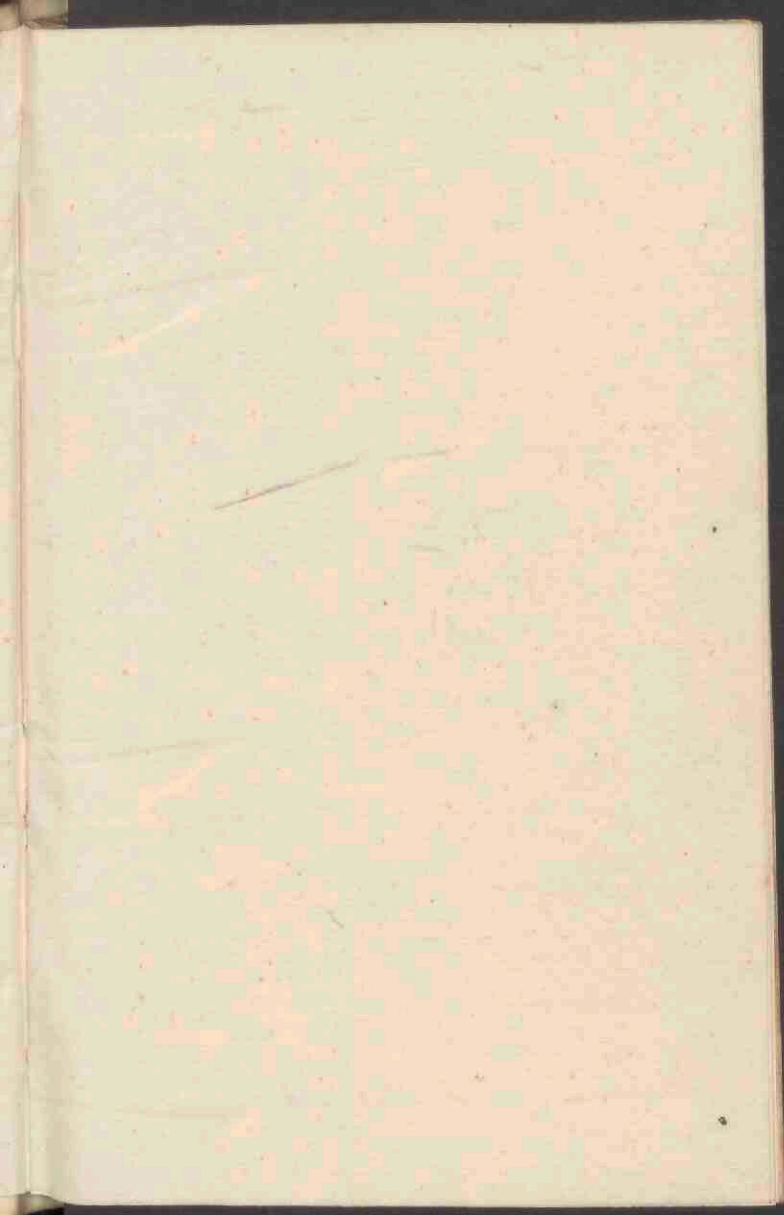

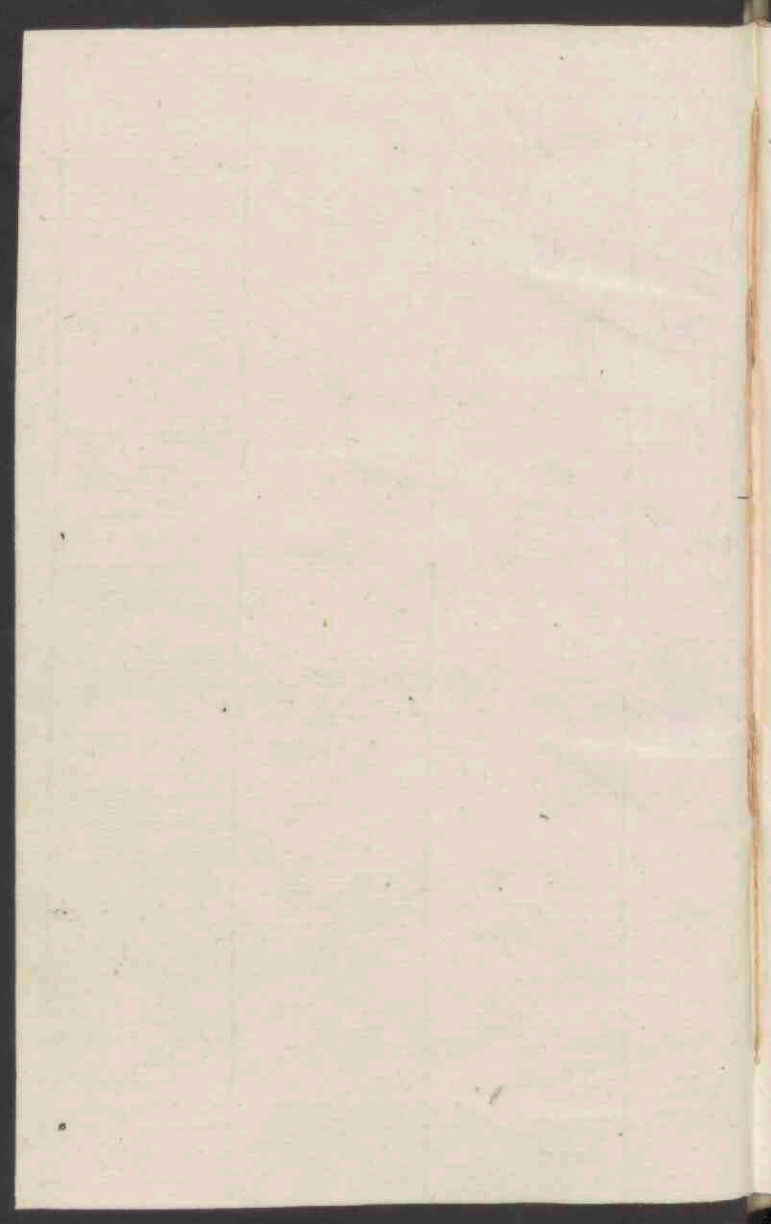

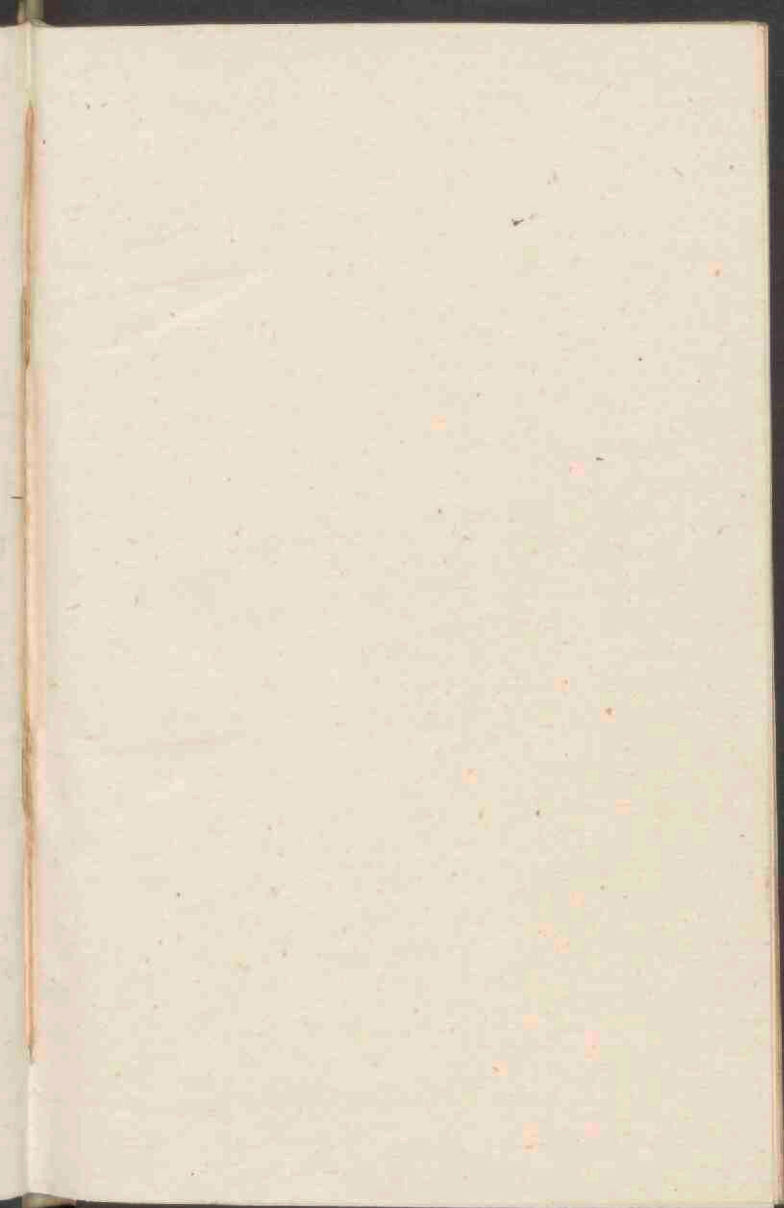

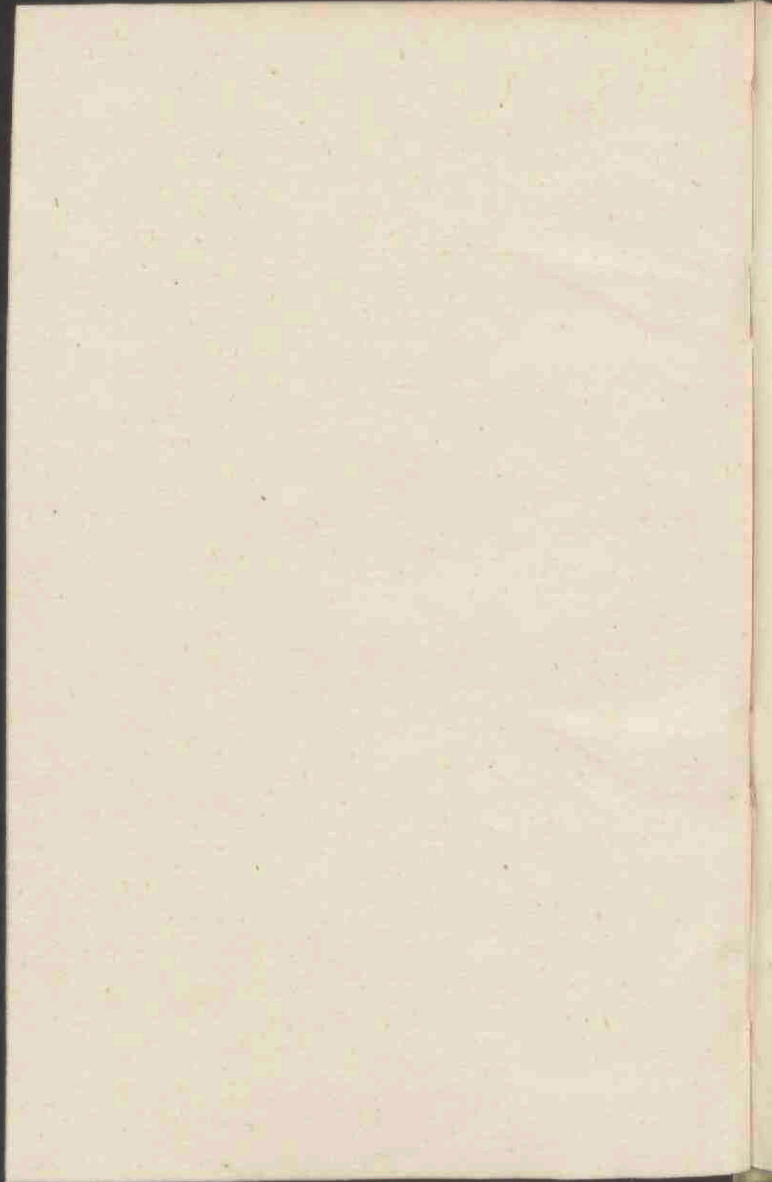
Theologia ·

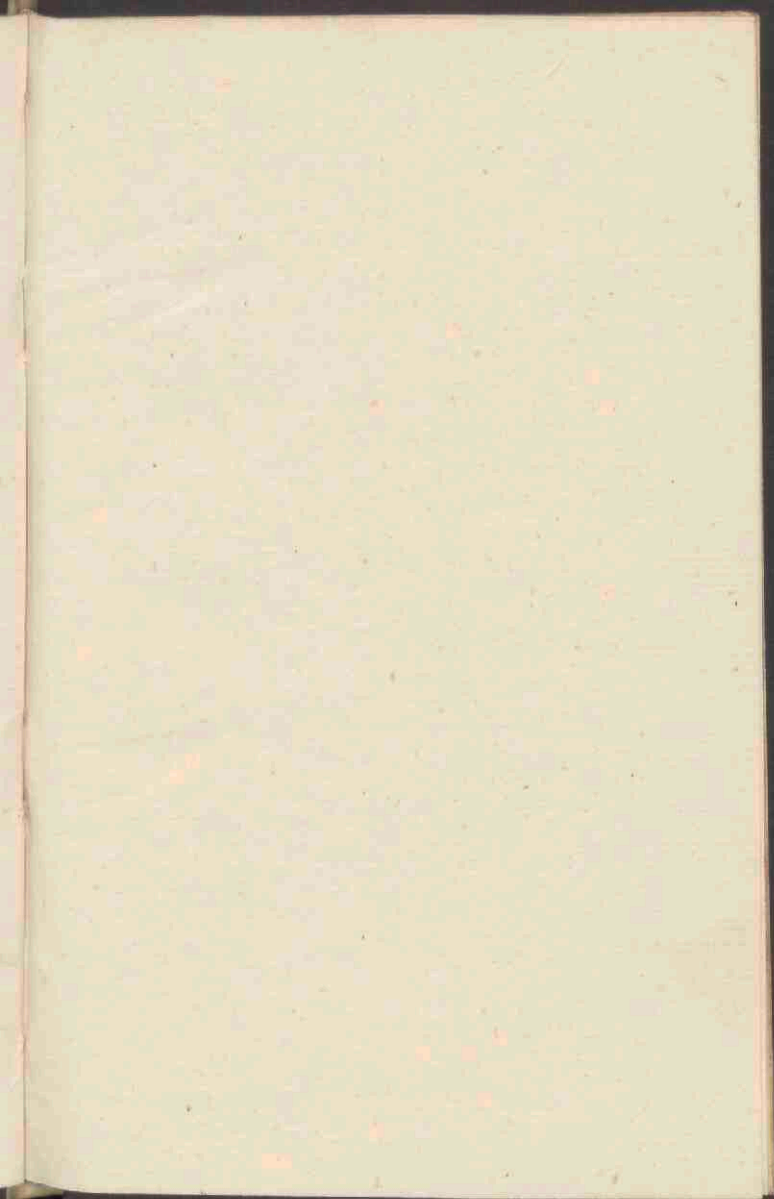
Octavo nº 156.

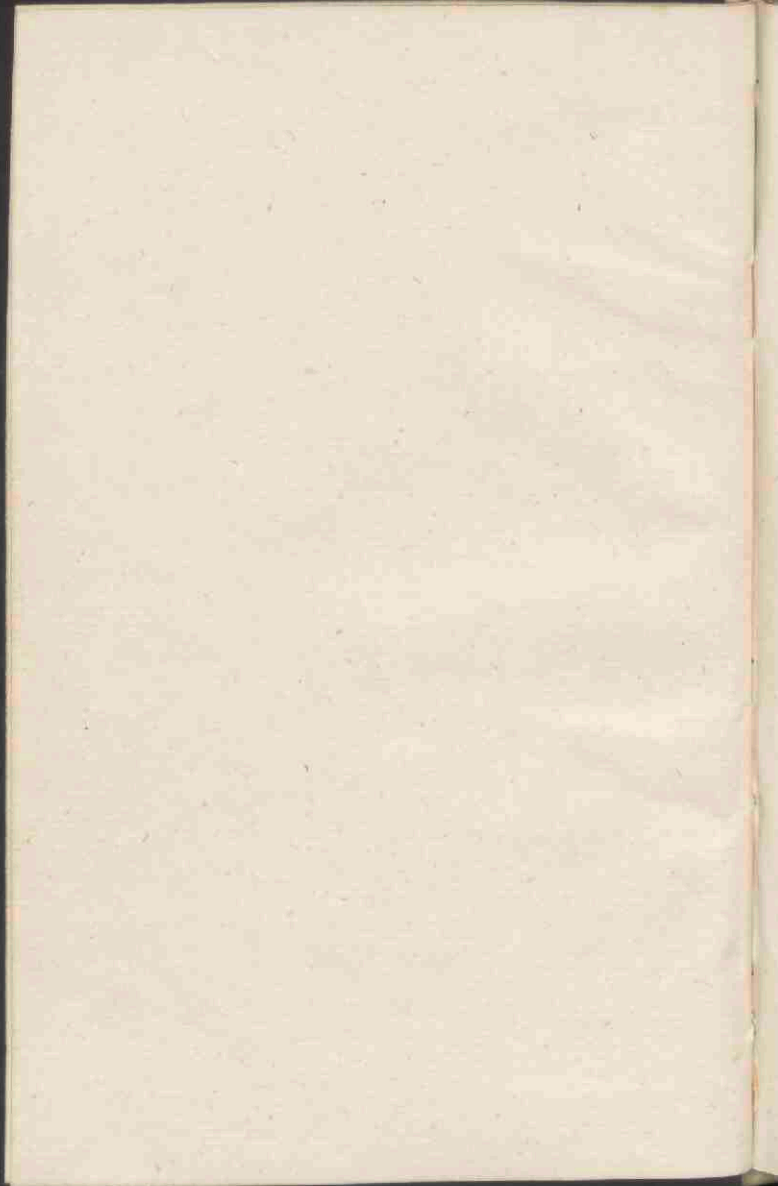

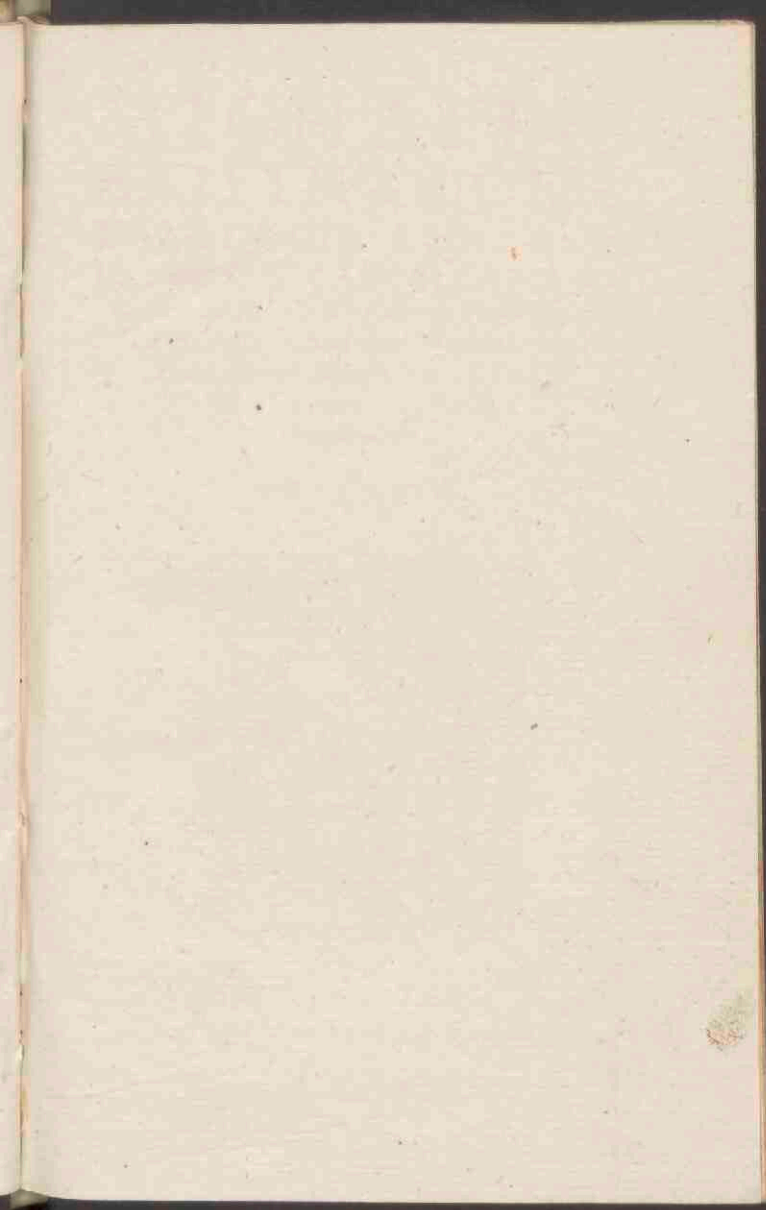

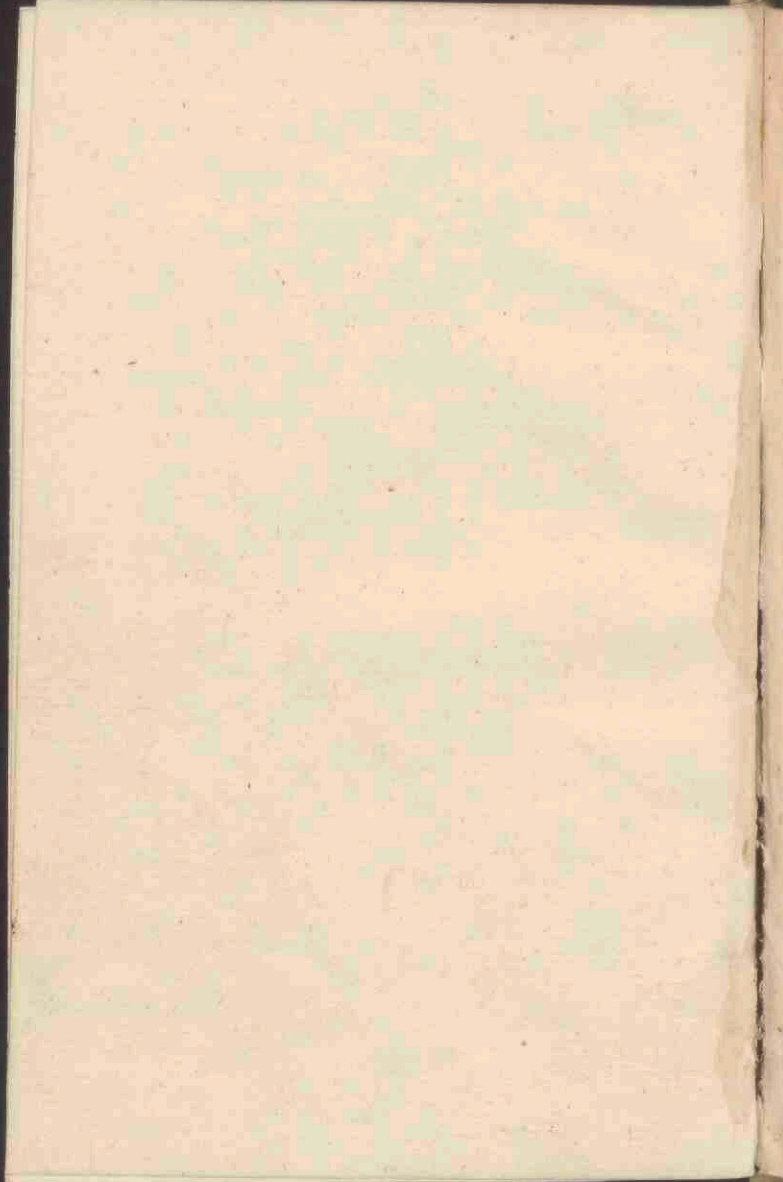

p.c.

MICHAELIS
BAILI IN SACRA
THEOLOGIA REGII PRO-
FESSORIS, CANCELLARII ET
Conseruatoris Priuilegiorum Vniuersitatis
Louaniensis, APOLOGIAE, pro respon-
sione ad quæstiones PHILIPPI
MARNIXII, de Sacra-
mento altaris.

DEFENSIO.

COLONIAE.
Apud FRANCISCVM FABRI.
ANNO d. b. LXXXIII.

MICHAELIS

BALLINSAORA

THEOLOGICAL PRO

BY JAMES CANNON

Author of 'The History of the

County of Wick

EDINBURGH

EDINBURGH

Printed and Sold by

James Ballin

ELENCHVS CAPITVM

DEFENSIONIS APOLOGIAE.

Quod responsio ad Apologiam, multa parerga
contineat. CAP. I.

Quod Apologia fuerit fraterna correptio, non cõ-
uitij criminatio. CAP. II.

Quod terrere subditos vt emendentur, non sit ty-
rannicum, sed æqui iuris imperium. CAP. III.

Quod ad quæstiones plures, plures dandæ sunt re-
sponiones. CAP. IIII.

Quod alia sit intentio per propositionem signi-
ficata, alia finalis, quæ priori frequenter adij-
citur. CAP. V.

Quod obtegere finalem sui sermonis intentionem
non sit mendacium. CAP. VI.

Quod licet Deus faciat quod dicit, attamen id non
debet de ijs propositionibus intelligi, quarum
res significatæ prius extiterunt, quam in scriptu-
ris sacris dicerentur. CAP. VII.

Quod Christus non dicatur metaphoricè Agnus
Paschalis, aut Petra in Ore percussa, sed quia p
eas res sacramentaliter significatur. CAP. VIII.

Quod in hac oratione: hoc est corpus meum, pro-
nomen (hoc) nec metaphoricè sumatur, nec de-
monstret rem, quæ corpus Christi prius sacramen-
taliter significabat. CAP. IX.

Quod Christus prætendatur vocibus & tactu non
fecisse miracula, ad hoc videtur referri, ne ip-
sius sacramentis, vis aliqua operandi tribua-
tur. CAP. X.

Quod hæc Christi enunciatio: hoc est corpus
meum, semper vera fuit, etiamsi Christi cor-
pus, non nisi vltimo eius momento, ibi esse cõ-
perit. CAP. XI.

Quod responsio de transubstantiatione ad testimonia, filius tuus viuit, & mulier ecce filius tuus, sit omnino extra causam. CAP. XII.

Quod hac oratione, Petra erat Christus, nulla efficitur transmutatio, quia tantum significatur quod antè fuit, quam hac oratio pronunciaretur. CAP. XIII.

Quod præsentia Christi in sacramento altaris, quã populus Christianus semper intellexit secundũ corpus & sanguinem, versutè transferatur ad præsentiam secundum diuinitatem. CAP. XIII.

Quod sensus præstigiū non patiuntur, quando substantia in substantiam insensibiliter transmutatur. CAP. XV.

Quod locus Apostoli: Bibebant de consequente eos petra, à D. Augustino rectè accipiatur de Iudæis, spiritaliter vtentibus sacramentis illius tēporis, CAP. XVI.

Quod petra de qua Apostolus ait, Petra erat Christus, prius Christi sacramentum fuit, quàm hoc diceretur: non autem panis, priusquam à Christo in manus acciperetur. CAP. XVII.

Quod confidentia non semper sit argumentum veritatis, sed aliquando præsumptionis & impudentiæ. CAP. XVIII.

Quod licet Deus plura contulerit Ecclesiæ Christi anæ quam Iudaicæ, attamen præfecti in vtraque rectè dij vocantur. CAP. XIX.

3

DEFENSIO APO-
LOGIAE, PRO RESPON-
SIONE AD QVAESTIONES DE
sacramento altaris.

Quod responsio ad Apologiam, multa
παρατέρα contineat.

CAPVT PRIMVM.

U Ecto nuper Catalogo, seu indi-
culo librorū, qui nūdinis Franc-
fordiensibus circa Septemb. an-
ni 82. venales expositi fuerunt, mi Sanct.
Aldegonde, comperi te Antuerpiæ edi-
disse responsionem ad Apologiam, quā
pro responsionibus ad quæstiones tuas
de sacramento altaris, anno 81. Louanij
emiseram, cuius responsionis exemplar
cum diu & frustra ex Colonia expecta-
sem (neq; enim alia expeditori via, cessan-
tibus iam dudum propter bellorum dis-
sidia inter nos & Antuerpienses consue-
tis commercijs, acquiri posse existima-
bam) tandem post multum circuitum,
10. Martij anni 83. ad me ex Anuerpia per-
latum est. Hanc igitur responsionem tu-
am percurrendo, reperi multis longissi-
mis parergis ad rem nihil pertinentibus
suffultam: vt videlicet partim omissis,
partim obiter duntaxat commemoratis

plerisque, iisque præcipuis nostræ dispu-
 tationis capitibus, parum ad rem dicen-
 do, aliquid dixisse, & libello meo respon-
 disse videreris. Quorsum enim alioqui
 pertinebat, tam multa commemorare,
 & quæsitis verborum campis, tam mor-
 daci & odiosa oratione, per multas pa-
 ginas refellere, quæ à concilio Latera-
 nensi, à D. Thoma Aquinate, à Caieta-
 no, alijsq; doctoribus scholasticis, de trās
 substantiatione quoquo modo dicta præ-
 tendis? Cum ego neq; concilium Latera-
 nense commemorauerim, sciens mode-
 stiam tuā conciliorum autoritate non
 detineri, neq; testimoniū vllum produ-
 xerim ex doctoribus scholasticis, quos tu
 tāta loquacitate refellere, & in contemp-
 tū adducere conaris? Eodē spectare vide-
 tur sequens disputatio, in qua scripturæ
 sacræ veritatē, quæ de Christo ait, quod
 accepit panem, & benedixit, fregit, dedit.
 que discipulis suis, & ait: Accipite & co-
 medite, hoc est corpus meum, obnubi-
 lare conaris, voluendo te in philosophi-
 cæ quæstionis obscuritate, qua in Catego-
 rijs Aristotelis solet inquiri, quid sit per
 se & immediatè diuisibile; substantiæ
 corporea, quæ accidentibus omnib. sub-
 jicitur, an magnitudo, seu quantitas cōti-
 nua quæ in illa excipitur. Nec ab hac in-
 tentio.

tentione dissentit ea narratio, qua per multas paginas persuadere niteris, Romanam ecclesiam humanis & superstitiosis traditionibus Deum colere; vestram autem societatem, non nisi ex Dei verbi præscripto: Et tamen quasi verbū Dei non sit, quod Christus cuidam adolescenti consulens dixit: Vade, vède omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. & alibi: Sunt eunuchi qui seipso castrauerunt propter regnum cælorum. Qui potest capere capiat. A vobis tam infana, & à cultu Dei aliena, reputantur Christi consilia, vt si quis communē fidelium infirmitatē, eminentiore virtute supergressus, ea complexus fuerit, & in his, ieiunijs & orationibus, nocte & die Deum colere decreuerit, vt eius præcepta purius & syncerius impleat, non prius ad vestram societatem recipiatur, quam per apostasiam, vniuersorum Christi consiliorum obseruationem abiecerit. Vnde etiam sectæ vestræ protector & Coriphæus Princeps Auriacus, non alia ratione melius se, vestræ conspirationi probari posse putauit, vt manus vestræ cum eo roborarentur, quā si imitaretur Absolonem, patrem suum foedantē: vt quēadmodū ille, cōsulente Achitophel, ingressus est ad concubinas patris sui, corā vni-

uerfo Israel, sic etiam ipse Auriacus, viuē te adhuc vxore propria, spectante orbe, sub nomine coniugi (te authore vt multi autumant) sociarit sibi Christi sponsā consilia euangelica professam: tātum vt hac ratione vestra societas, quæ illa extremè odit, & contemni ac violari gaudet, illi arctius copularetur. Sed nunc ad ea redeo, quæ ordine in tua responsione continentur.

Quod Apologia fuerit fraterna correptio,
non conuitij criminatio.

CAP. II.

Dicis me postremum mecum libellū in scriptis Apologiā, cum sit atrox & conuitij plena criminatio: nec tamen vllum conuitiū profers à me in illo libello positum, de quo me accusandū putes. Dico igitur me mihi consciū non esse, quod vllum in te cōuitium dixerim. Sed fortè conuitium interpretaris, quod tibi duo crimina obiecerim, alterū quod palam sequaris dānatum Caluini dogma, de Christi corpore in sacramento altaris, alterum quod in eorum communione permanes, qui se palam in ædictis publicis profitentur & nominant desertores Romanæ Catholicæ religionis: quod nomē à nulla hæctenus secta, quod sciam assum

ptum

ptum est. Ad quod postèrius ne verbum quidem respondisti. Sed hæc mea obiectione non est conuitium, sicut videri vis, vocans eam criminationem, id est, falsam & contumeliosam accusationem: sed est fraterna correptio & charitatis officium, quo te, tuosque conatus sum à tam graui scelere reuocare, & eos qui per te seduci possent, ne tibi acquiescant, impedire, sicut conabatur Iohannes Baptista cum ait Serpentes genimina viperarum, Lucæ 3. quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Et Apostolus dicens: O insensati Galatæ, Ad Ga. 3 quis vos fascinauit non obedire veritati.

Quod terrere subditos, vt emendentur non sit tyrannicum, sed æqui iuris imperium

CAPVT. III.

DEinde transiens ad ea quæ in Epistola ad D. Ghennart, respondendo obiectionibus R^{di} Patris Horantij dixeram, quod si tu mihi subiectus fuisses, & in mea potestate positus, potuissem tibi cum increpatione respondere, & minando deterrere, ne periculosus ne dicam perniciosus disputationibus incumberes (sicut à me in suis obiectionibus requirebat Horantius:) Hæc igitur pertractans, magno fremitu aduersum me

infurgis, & magnas Deo immortali gra-
 tias agis, qui te tam tyrannico imperio
 & potestate, asseruerit: Quasi Tyranni-
 cum sit imperium, si praefectus subditum
 instruens, cum increpatione & minis e-
 um deterreat, ne periculosus & pernicio-
 sis disputationibus incumbat. Ego de
 moribus vestris non disputo, nec quàm
 modestè imperetis inquirō, quia vti-
 nam nihil praeter timorem inferretis:
 hoc solum te rogo, an Apostolus tyran-
 nicum imperium doceat, cùm ait; Prin-
 cipes nō sunt timori boni operis, sed ma-
 li. Et rursus, Si malum feceris, time; nō e-
 nim sine causa gladium portat. Et ad Ti-
 moth. qui tantum ecclesiastica potestate
 fungebatur; Peccantes (inquit) corā om-
 nibus argue, vt & ceteri timorē habeant.
 Et Christus in Euangelio, seruo, quem ad
 vocandum inuitatos misit, Cōpelle, in-
 quit, intrare, vt impleatur domus mea:
 plus enim est cōpellere quā terrere. Que-
 ro igitur in his diuinæ scripturæ testimo-
 nijs, quibus praefecti iubentur, subditis ti-
 morē incutere, vt errantes in viam redu-
 cant, an doceatur tyrannicum imperiū,
 an potius æquum ius dominandi, quo is
 qui praest, vnicuiq; subditorū, prout illis
 expedit, sincera charitate, ad Deū prome-
 rendū consulit? Aliter enim regēdi sunt
 serui

ferui pigri, qui verbis non emendantur, aliter liberi, aliter contumaces, aliter infirmi. Lege August. episto. 48. hanc quaestionem ex scripturis sacris diligenter pertractantem, & videbis quam praeter rationem, hoc loco animi tui acerbiter, ex apertissimo errore, huic tuae responsioni infercias.

Quod ad quaestiones plures, plures dandae sunt responsiones.

CAP. IIII.

Eiusdem planè absurditatis est querela sequens, quod ad quaestionem tuam plura continentem, non vnâ, sed plures dederim responsiones. Interrogasti enim *quod κερύριον haberet ecclesia, eiusq; constitutiones seu traditiones?* Ac deinde adiecasti: *An hoc κερύριον constet pagina sacrae scripturae?* Quas quaestiones in duas diuidens partes, respondi ex D. Aug. de vnitae ecclesiae, Iudicium de ecclesia, ex scripturis sacris esse petendum: & quia non simul dixi, etiam constitutiones seu traditiones, ex scripturis sacris dijudicandas, clamitas me, quaestionem tuam diuidendo, peracutè quidem id fecisse, sed parum candidè ac syncerè. Miror te hic tuum Aristotelem non esse recordatum, tam in Topicis docentem, quomodo terminari debeat problema multiplex,

multiplex, quam in Elēchis, vbi explicat, quomodo dissolui debeat sophisma, ex eo proueniens, quod interrogans, plures interrogationes vt vnam facit, sicut tu in hac tua quæstione fecisti. Ex eo enim accidit sophisma, quod respondendo nō diuiditur eiusmodi propositiōis ratio. Tu igitur ad quæstiones plures, responsionē vnam absque diuisione postulans, non synceram & candidam (sicut videri vis) sed obscuram & tenebris inuolutam responsionem extorquere conaris, vt sit locus sophismati: à quo remotissimus esse debet, simplicitatis sacræ scripturæ pertractator. Quia qui sophisticè loquitur (inquit Sapiens) odibilis est: in omni re defraudabitur. non est enim illi à Domino data gratia: omni enim sapientia defraudatus est. Sed forsitan facilè passus fuisses, me quæstionem tuam plura continentem, iuxta regulas dialecticas, in duas partiri, & vtrique quæstioni seorsum suam assignare responsionem, si modo generaliter fateri voluissem, constitutiones ecclesiasticas ex sola scriptura sacra dijudicādas. Sed ego id dicere volebam. Primò quidem, quia (sicut ex epistola ad D Ghennart satis intelligere potuisti) mihi omnino propositum erat, dissimulatis alijs quæstionibus, ante omnia tecum

DESACRAMENTO ALTARIS 11
de sola ecclesia differere: in quam dispu-
tationem etiam pluribus modis prouo-
catus, hæcenus descendere noluisti. De-
inde, tanta est ecclesiasticarum constitu-
tionū varietas, vt non videantur omnes
ex eodem capite dijudicandæ, aliæ enim
desumptæ sunt ex scripturis sacris, vt quæ
certò & in diuinis literis sacro dierum
numero, ieiunia præscribunt: aliæ verò ex
traditione apostolica: aliæ vero ex recta
ratione, vt quod librorum hæreticorum
lectio, indoctis & idiotis non permitta-
tur. Lectio enim legentis est cibus, qui si
sit veneno permixtus, opus est solertia,
quæ in idiotis non est, vt prudenter diju-
dicetur. Et cum prohibeat Iohannes, ne
is qui alienam doctrinam affert, in do-
mum recipiatur, quanto magis prohibe-
ndum est, ne eiusmodi doctrina in animū
rudioris lectoris admittatur: præsertim
cum omnes natura mali sumus, & ad
tenebras, in quibus nati sumus, quam ad
lucē, in qua per Christum reformamur,
multò propensiores. Vnde etiam sacra-
rum literarum indagatorem monet Au-
gust. vt initio studij literas apocryphas vi-
det, ne præoccupet imbecillum animum,
& periculosis mendacijs atq; fantasma-
tibus eludentes, præjudicent aliquid con-
tra sanam intelligentiam. Cæterum vt
cōst

Episto. 2

Dedoct-
rin. Chri-
sti. lib. 2.
cap. 8.

constitutiones ecclesie, ex solis scripturis
 sacris dijudicandas esse concludas, cæte-
 ra penè omnia, quæ ad illarum cõproba-
 tionem existimasti potuisse videri oportuna,
 veluti pertransiens, canino dente
 perstrinxisti, dicens: *me non potuisse suspi-
 cari te aliud petiuisse, nisi vt semel & clarè
 explicarem, an constitutiones ecclesie, ex au-
 thoritate solius scripturæ censendæ essent? an
 verò ex patrum varijs, & sæpè inter se pug-
 nantibus interpretationibus? an ex effrena-
 ris, atque impotentibus Pontificum decretis?
 an ex contentiosis synodorum sanctionibus?
 an denique ex horridis, & spinosis schola-
 sticorum concertationibus?* Benè habet, quod
 dum salutaris doctrinæ fulcimenta, tuo
 stylo velut aliud agens conatus es iugu-
 lare, saltem Apostolicas traditiones, de
 quibus ait Apostolus: Tenete traditio-
 nes quas didicistis, siue per sermonè, si-
 ue per epistolam nostram: & iudicium
 ecclesie, quæ est columna & firmamen-
 tum veritatis, quam qui non audierit, sit
 tibi (inquit Christus) sicut ethnicus & pu-
 blicanus: benè inquam habet, quod hæc
 duo nobis integra & intacta reliqueris,
 vt ex ijs etiã constitutiones ecclesie, pos-
 simus non tam dijudicare, quam defen-
 dere. Tunc enim dijudicandæ, cum sta-
 tuuntur: vbi autem statutæ sunt, tunc
 sunt:

2. Thef. 2

1. Tim. 3.

Mat. 18.

sunt obseruandę. Et simul cū his duobus fundamentis, ipsā rectam rationem admittis, ex qua puto te velle defendere constitutiones vestras, quibus per magistratus seculares, nunc à clero & monachis, nunc ab vniuersis ciuitatum per vos occupatarum incolis, exigitis absurda, & inter fideles hæctenus inaudita iuramenta, quibus bonas conscientias, aut sceleribus vestris implicetis, aut sua omnia deserere cogatis: quia horum iuramentorum, neque in scripturis sacris, neq; in alijs salutaris doctrinæ fundamentis, vlla fit mentio. Hic prudens pertransco ridiculum argumētum, quod vis ex D. Aug. colligere, omnes omnino quæstiones ad scripturas sacras esse examinandas, quia id dixit de quæstione, qua quærebatur, Vbinam esset ecclesiæ corpus, quia nō videtur responsione dignū. Quod alia sit intentio per propositionem significata, alia finalis, quæ priori frequenter adijcitur.

CAPVT V.

CAPITE 2. libri tui, multa sophistice congeris, vt redarguas quod dixi, & manifestissimis scripturis comprobavi, quod eadem propositio seruata eadem vocum significatione, possit alia & alia intentione enunciari, Nā licet Christus

Iohā. 4. **f**ilius & serui reguli in euangelio, eadem omnium vocum significatione, eademq; intentione per voces ipsas significata, regulo dixerint, filius tuus viuit: attamē Christus hanc enunciationem alia finali intentione protulit, quam ipsi serui, nempe intentione faciendi quod dicebat; videlicet sanandi filium eius. Quam intentionem, neque enunciatio ipsa significat, neque serui habebant cum dicerent: filius tuus viuit: neque etiam omnes intelligebant, qui audiebant Christū dicentem: filius tuus viuit: sed hi soli, qui filium vsque ad id momentum ægro- tasse nouerunt, & simul credebant Christum verbis suis efficere velle, quod dicebat: sicut credidit Centurio, confidenter domum abiens, & de filij sui sanitate non dubitans. Sed hanc loquentium intentionem, quæ extra significationem verborum frequenter concipitur, tu peregrinam vocas: vt sophisticando, & de duabus intentionibus, altera per voces significata, altera per loquentem cogitata, tanquam de vna loquendo. incurioso lectori nebulam suffundas: nec permittas eum intelligere, quod clausis oculis vidēris non velle attendere. Quis enim ignorat Abraham duobus regibus dixisse de vxore sua: Soror mea est, & hoc dicen-

Matth. 8

Gen. 12.
& 20.

dicendo, non tantum intendisse significare, quod verba ipsa significant, sed etiã occupando eos circa hanc intentionem per verba significatam, voluisse impedire, ne cogitarent eam esse ipsius uxorem? quæ fuit altera intentio, extra verborum significationem ab eo cogitata. Quod igitur ais me dicere; in his verbis: Hoc est corpus meum, seruari propriam & genuinam omnium vocum significationem, verum dicis; sed quod addis, me simul negare ijs significari ipsum illud quod voces propriæ sumptæ notant, hoc dicendo aut calumniaris, aut falleris. Vtrunque enim dico; videlicet, in his verbis, hoc est corpus meum, seruari propriam & genuinam omnium vocum significationem; & his verbis significari ipsum illud, quod voces propriè sumptæ notant. Sed addo Christum simul intendisse facere, quod verbis illis non quidem fieri, sed esse designatur: quam intentionem faciendi, verba ipsa non significant. Quod autem ais, haud posse cuiquam esse dubium, quin ea verba propriè vsurpata, planissimè significant, panem illum à Christo sumptum, esse ipsius (scilicet Christi corpus) proculdubio non diceres, si ex dialectica didicisses, propriam demonstra-

tiuorum pronominiū significationē, esse
 ipsam demonstrationem: Et ideò cum di-
 citur; Hoc est corpus meum, si per prono-
 men (hoc) demonstrasset Christus pa-
 nem quem manu tenebat, sicut vos præ-
 tenditis, tunc propria huius pronominis
 significatio, fuisset hic panis; sed quia
 non demonstrabat panem sed corpus
 suum, quod ex pane verbis suis facere
 intendebat, & discipulis distribuere
 manducandum; ideò propria huius
 pronominis significatio, in ea oratione
 non est panis, quem Christus accepe-
 rat, sed corpus quod facere intendebat,
 vt diximus. Ex ijs facilè intelligitur, quā
 certum sit & euidens, quod dixi capit. 3.
 libri mei, enunciationem aliquam, ma-
 nente eadem vocum omnium significa-
 tione, posse alia & alia intentione dici.
 Cuius rationem subieci his verbis: quia
 quando vna & eadem propositio, alia
 & alia intentione profertur, non oportet
 eam intentionem, quæ alia & alia
 est, illa enunciatione significari, sed e-
 am tantum passionem, quæ vtroque
 est eadem, ad quam significandam, vo-
 ces in propositione positæ, sunt institutæ:
 quæ eadem passio, potest apud vtrunque
 enunciantem eadem consistere, etiam
 si ipsa enunciationis pronuntiatio, à pro-
 nun.

nunciante ad aliam atque aliam intentionem, finalem videlicet, referatur. Hactenus verba mea: quæ cum apertissima sint, & indubitata, non est portentū quod dixi, sicut mihi obijcis, sed potius est portentum, quod certissimam veritatem, tam clarè expressam non intellexeris, aut etiam non satis lectam redarguere coneris. Neque enim adduci possum, ut credam te tam stupidum, ut si paulò consideratiùs legeris verba mea, non attenderis, me de duplici intentione loquutum: altera quæ per verba significatur; altera verò finali, quæ à loquente, extra verborum significationem cogitatur, & non ex verborum significatione, sed ex alijs circumstantijs intelligitur, sicut supra ostendi, in hac enunciatione à Christo & seruis Reguli dicta: Filius tuus viuit. Sed sicut supra ex duabus quæstionibus, conatus es vnam facere, vnamque responsionem extorquere, ut esset locus sophisticæ; sic & hoc loco libenter confunderes duas intentiones, quas dixi Abraham habuisse, quando dixit de sua vxore, Soror mea est; alteram quæ verbis illis significatur, alteram verò finalem, qua intendebat auertere suspicionem seu cogitationem A Egyptiorum, quod

esset eius vxor, ne propter illam occidere
 tur: vt te in hac confusionis obscuritate
 volutares, & sublata distinctione, quę ve
 ritatem manifestat, tuo more sophisticę
 apparentiæ, verbis ad eam rem ingeniosę
 cõpositis, incumberes. Dicis eadem esse
 significare, & intentionem explicare, sed
 nõ attendis me toties inculcasse, quod si
 cut Christ⁹ dicēs: Filius tuus viuit, nec di
 xit, nec verbis significauit intentionē, qua
 filiũ sanabat, sed illam regulo credendã
 reliquit: sic etiã dicēs: Hoc est corpus me
 um, nec dixit nec verbis explicauit inten
 tionem faciendi quod verbis illis signi
 ficabatur, sed considerata eius omnipo
 tentia, & veritate, illam discipulis cre
 dendam reliquit: quam quia tu non vis
 credere, ideo nec eam potes intelligere.
 Nisi enim credideritis (inquit Propheta)
 non intelligetis.

Quod obtegere finalem sui sermonis in
 tentionem non sit men
 dacium.

CAP. VI.

Quod autem illos mendacij arguis,
 qui loquendo animi sui sensa obte
 gunt, hoc est, qui finalem intentionem re
 ticent, propter quam enunciant quod di
 cunt sicut, fecit Abraham cum de vxore
 sua

cum de vxore sua dixit, Soror mea est, vt nemo vxorem esse suspicaretur, perridiculum est. Id enim dixit quod & veritas habuit, & sensit, sicut ipsi Abimelech postea aperuit dicens: Verè soror mea est, Gen. 20. filia patris mei, & non filia matris meæ. Sed hoc dicens, absque omni mendacio aliquid reticuit, quod iustissima ratione intēdit, nempe, vt nemo cogitaret ipsam illi esse vxorē, ne propter illā occideretur, sicut Gen. 20. aperrissimè declaratur.

Denique capituli huius epilogum faciens, vt concludas verba Christi quibus ait: Hoc est corpus meum, Et: Hic est sanguis meus, non propriè ac substantialiter sed symbolicè, & per tropum esse necessariò explicanda, dicit: Christum neque mentiri posse, quod verum est: neque mētem atque intentionem dissimulanter celare, aut abscondere voluisse, id quod etiam verum est, de intentione verbis significata; sed intentionem conficiendi quod esse dicebat, ex alijs circumstantijs intelligendam reliquit, ipsum omnipotentem atque veracem esse, fideliter credentibus: à quibus quia recessistis, ideo nec hanc posteriorem Christi intentionem intelligitis, sed illam quib. potestis argumentis impugnatis.

Addishæc verba: Hoc est corpus me.

um, in propria sua significatione retine-
ri nullo modo posse, Id quod supra fal-
sum esse ostendimus, quia siue pronom-
en(hoc)demonstret panē quem Chri-
stus in manibus acceperat, sicut absurdè
dicitis: siue corpus Christi, quod verbis
suis ex pane conficiebat, semper est pro-
pria loquutio, quia propria significatio
pronominis, est ipsa demonstratio vt di-
ximus.

Iam puto vides, mi Sanct. Aldegonde,
me non meis pedicis impeditum, sicut
gloriaris, vt cogar fateri toties mutari e-
nunciationis significationem, quoties
muratur qualiscunque intentio loquen-
tis verbi gratia finalis (de hac enim ma-
nifestè sum locutus) sed potius me vides
sophisticis tuis ratiocinationib. ita expe-
ditum, vt cuius facilè pateat, vanum esse
quod tanto molimine conaris ostende-
re, non posse aliam & aliam esse enunci-
antis intentionem, etiam finalem, de
qua manifestè locutus sum, nisi sit alia
& alia enunciationis significatio. Quod
ais me, vt veritatis iubar caligine menda-
cij obscurarem, veteratoriè argumentū
tuum truncaſſe, in quo dicitis te alterutrū
effeciſſe, nempe vel illis vocibus intenti-
onem dicentis non explicari: vel easdem
certè voces, idem significando non idem
signi.

significare: vel non recordans verba tua, multum falleris, vel ad alia verbatua respicis quam ego: Sic enim habent verba tua à me commemorata: Cùm ais, *Enunciationes manente eadem vsitata, & genuina omnium vocum significatione alia & alia intentione dici, quid aliud designas nisi easdem illas enunciationes, idem significando non idem significare!* Ostende hic distinctionem ex qua te alterutram partem effecisse cõtendis, & considera, an ne his tuis verbis, apertè significaueris, quod te asseruisse retuli, nempe quod dicere enunciationem aliquã, manente eadã vocum omnium significatione, posse alia & alia intentione dici, nihil aliud sit quã dicere, enunciationẽ aliquam idem significando, nõ idem significare. Hac tua tamen obiectione admonitus reperi te postea repetendo supradicta verba tua, aliquid eis adiecisse, quod aliquid habet disiunctionis: sed ego tantum priora tua verba citavi, & quàm absurdum sensum contineant ostendi. Quod verò postea adiecisti illis vocibus intentionem dicentis non explicari, verum est de intentione finali loquentis, sicut sapius dixi, non autem de ea quam verba ipsa significant.

cant.

B 4

Quod

Quod licet Deus faciat quod dicit, attamen id non debet de ijs propositionibus intelligi, quarum res significatæ prius extiterunt, quâ in scripturis sacris dicerentur.

CAPVT VII.

Quia in thesibus tuis theologicis, confessus eras Christum mandâdo multa fecisse: sed addideras argumentum à verbis mandandi ad enunciandi voces traductum clumbe esse, per quod significaueras, te quidem credere Christum mandando multa effecisse, sed non enunciando: sicut cum dixit: Hoc est corpus meum. Dixi virtute huius enunciationis: Hoc est corpus meum, effici quod per eam non significatur mandando fieri, sed tantum significatur esse enunciando, sicut per hanc enunciationem: In dolore paries filios tuos, effecit Deus, nō quod illa oratio significabat fieri, sed quod tantum significabat futurum esse. Adhibui tunc quidem aliud exemplum ex scripturis sacris quod ex tempore occurrebat, sed ad eandem rem pertinens. Si igitur Deus in futuro effecit, nō quod iussit fieri mandando, sed quod maledicendo futurum enunciauit, dicens: In dolore paries filios tuos: quid mirum si etiam

iam credatur fecisse, quod benedicendo esse enunciauit, dicens: Hoc est corpus meum? cū enim benedicit Deus (inquit Prosper in Psal. 108.) facit quod dicit. & quia Deus facit quod dicit, ideo Psalmista tantum à Domino petit, Dic animæ meæ, salus tua ego sum. Sed contra hæc sic argumentaris. *Si Deus facit quod dicit, quotiescunque spiritus eius res planè disparatas, alteram de altera enunciauerit per verbum est, cum Deus omnia possit, fatemini necesse est, eundem Christum in veram vitis substantiam, in agnum, in leonem, in panem, in lapidem; & contra, lapidem & panem, in Christum fuisse transmutata: aut si hæc sunt & falsa & absurda, quid est cause, cur vos in singulari exemplo ita fastidiosè vrgeatis, quod in reliquis omnibus obstinatè repudiatis?* Respondeo: quod quando Deus aut spiritus eius, res disparatas alteram de altera per verbum (est) enunciat, facit quod dicit, quando id quod dicit non prius fuit, quam illud enunciat; vt filius tuus, videlicet æger, viuit: mulier, scilicet ægra, dimissa es ab infirmitate tua: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. In his enim enunciationibus locum habet quod ait Psalmista: Ipse dixit & facta sūt, ipse mandauit & creata sunt. Sed quando

Prosper.

Psal. 34.

Obiect.

Solutio.

Iohan. 4.

Luce. 13.

Psa. 109.

Psa. 148.

Ioan. 1.

Ioan. 16.

Ioan. 6.

Ioan. 1.

1. Cor. 10

Apoca. 5

Dens id dicit quod prius fuit, tunc hoc dicendo non facit quod dicit, sed tantum enunciat quod prius & dixit & fecit: ut cum ait Christus: Tu es Simon filius Iona. In his autem enunciationibus quas ex scripturis sacris protulisti, res significata non tunc esse coepit, quando Christus aut spiritus eius illas in scripturis sacris enunciauit, sed longo ante tempore fuit. Christus enim prius fuit vitis, agnus, leo, panis, petra quam diceret: ego sum vitis, ego sum panis. Item quam in scriptura sacra diceretur; Ecce agnus Dei, Petra erat Christus, Vicit leo de tribu Iuda: & ideo nihil mirum, si Christus aut spiritus eius, his enunciationibus in scriptura sacra positus, nullam transformationem fecerit; sed tantum id esse significauerit, quod ante coepit esse quam haec diceret. Id autem quod hac enunciatione significatur, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, non prius fuit, quam hoc à Christo diceretur. Nam si res illa significata prius extitisset, quam Christus haec enunciaret, tunc Christo adhuc tacente, aut panem nondum accipiente, potuisset sanctus Petrus, & alius quiuis, iisdem rebus demonstratis Christo veraciter dicere: Hoc est corpus tuum, Hic est sanguis tuus: quod credo nec

nec vos esse concessuros. Vt autem intelligatur, quomodo harum enunciationum, Ego sum vitis vera, Ecce agnus Dei, vicit Leo de tribu Iuda, Ego sum panis viuus, Petra erat Christus: quibus similes sunt; Pascha seu agnus paschalis est Christus, Sapientia est lignum vitæ omnibus amplectentibus eam: vt inquam intelligatur, quomodo harum enunciationum res significata prius extiterit, quam à Spiritu sancto in scripturis sacris enunciaretur, sciendum est has vniuersales voces, vitis, agnus, leo, panis, propter aliquam significatæ rei similitudinem, Christo figuratè attribui: vitis propter nutrimentum quod palmitibus suppeditat: agnus propter innocentiam: leo propter fortitudinẽ, panis propter vitæ subsidium, quæ res prius Christo inerant, quam hæ orationes scripturis sacris enunciarentur.

Quod christus non dicatur metaphoricè Agnus Paschalis, aut Petra in Orb percussa: sed quia per eas res sacramentaliter significatur

CAPVT VIII.

HÆ verò tres voces Agnus Paschalis, Petra, & Lignum vitæ, non metaphoricè Christo & sapientiæ tribuuntur

untur. Nam sumuntur in propria sua significatione, nempe Petra vt lapidem significet virga Moyſi in Oreb percuffum, Agnus paſchalis, vt significet animal, quod à ludæis in paſchate immolabatur in phaſe; &, Lignum vitæ, vt significet certam arborem Paradifi. Vnde D. Auguſtinus de Genef. ad literam libr. 8. cap. 4. quando hæc commemorata ſunt, inquit: ſapientia eſt lignum vitæ omnibus amplectentibus eam, & Petra erat Chriſtus, non erat illa figurata locutio, ſed earum rerum expreſſa narratio, quarum erat figurata præceſſio. Et infra: Rectè quippe appellatur quod ad eam ſignificandam præceſſit. Igitur hæc duæ voces, videlicet (Petra) & (Agnus Paſchalis) non metaphoricè Chriſto tribuuntur, ſicut nec vox (Lignum vitæ) tribuitur ipli ſapientiæ, ſed tantum ratione rei ſignificatæ, quæ prius ſacramentaliter inſtituta fuit, ad id ſignificandum, cui vox ipſa tribuitur, quàm Chriſtus in ſcripturis ſacris diceretur eſſe Petra in Oreb percuffa, Agnusque Paſchalis, & quàm ſapientia diceretur lignum vitæ. Nam Petra in Oreb virga Moyſi percuffa, tunc ad ſignificandum Chriſtum in cruce propter ſcelus populi Domini percuffum, ſacramentaliter eſt inſtituta, quando virga Mo

ga Moyſi percuffa aquas fudit: & Agnus paſchalis, quando ad immolandum iuſſu Domini deputatus eſt: & lignum vitæ tunc inſtitutum eſt ad ſacramentaliter ſignificandam ſapientiam, quando in paradifo eſt plantatum. Sicut enim dicitur: Hæc ſtatua eſt ſanctus Franciſcus, non quia vox iſta (ſtatua) propriè, aut metaphoricè ſignificat ſanctum Franciſcum, ſed quia lapis ipſe demonſtratus, aut lignum exſculptum (quod propriè non metaphoricè per ſtatuum ſignificatur) ſanctum Franciſcum repræſentat: ſic etiam dicitur, quod Petra, videlicet in monte Oreb percuffa, erat Chriſtus, non quod vox Petra in illa oratione, propriè vel metaphoricè Chriſtū ſignificet, ſed quia lapis ille quem vox (Petra) propriè ſignificat, dum percutiebatur, ſacramentaliter inſtitutus eſt ad ſignificandum Chriſtum.

Quod in hac oratione: Hoc eſt corpus meum, pronomen (hoc) nec metaphoricè ſumatur, nec demonſtret rem, quæ corpus Chriſti prius ſacramentaliter ſignificabat.

CAP. IX.

Porro in hac enūciatione, quam Chriſtus in cœna nouiſſima protulit: Hoc eſt

est corpus meum, pronomen (hoc) neque metaphoricè sumi potest, vt Christi corpus tropicè significet, quia eiusmodi pronomina, metaphoram non admittunt, sed demonstratio rei de qua agitur, est tota pronominis demonstratiui significatio. Et licet vocabulum panis, dum indefinitè dicitur, admittat metaphorā, vt cum ait Christus, Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi: attamen, quia in hac enunciatione non dicitur: panis est corpus meum, sed loco subiecti tantum ponitur pronomen (hoc) quod indiuiduum significat. Ideo non potest huius metaphoræ hic haberi ratio. Insuper pronomen (hoc) non demonstrat rem aliquā, quæ prius sacramentaliter instituta fuerit ad significandum Christi corpus: Nam secundum vos demonstrat panem illum; quem Christus tenebat in manibus, qui, priusquam Christus hoc diceret, non magis institutus fuerat in sacramentum corporis Christi, quam quiuis alius panis: Igitur cum Christus dixit: Hoc est corpus meum, si pronomen (hoc) demonstrat panem, sicut vos dicitis, nulla potest esse alia istius sermonis intelligentia, quam quod hæc indiuidua panis substantia sit Christi corpus, quo nihil est absurdius: quia vt iam ostē-

sum

sum est, neque per metaphoram id dici potest, neque etiam ratione rei, ad quam significandam panis ille prius institutus erat: quia panis quem Christus tunc secundum vos demonstrabat, nihil sacramentaliter significabat, ad quod respectus haberi potuisset, cum diceret: Hoc est corpus meum. Accipe simile, cuius etiam supra meminimus. Si quis de lapide in imaginem Sancti Francisci exsculpto, dicat; Hic lapis est Sanctus Franciscus, verum dicit, propter rem quam lapis exsculptus significat: sed si quis id ipsum de lapide adhuc rudi enunciaret, omnino absurde loqueretur, quia non posset haberi respectus ad rem significatam per lapidem qui adhuc rudis nihil significat, sed tantum ad ipsam lapidis substantiam: quæ sine aperta absurditate dici non potest esse sanctus Franciscus. Id ipsum autem & in vocibus, quæ inter homines significandi principatum obtinent, manifestissime ostenditur. Priusquam enim vox (homo) quæ sensibilis qualitas est, ad significandam creaturam rationalem institueretur & usurparetur, non minus absurdum fuisset dicere: homo est substantia, quam nunc absurdum esset, si quis prolata voce nullius rei significatiua diceret, huius est substantia. Sed postquam vox (homo) hanc

accepit

accepit significationem, tunc nemo miratur, cum dicitur, quod homo sit substantia: quia audito hoc sermone, statim intelligitur debere accipi, non de illa voce quod sit substantia, sed de re per vocem significata. Eodem modo cum secundum vos dixerit Christus: Hic panis est corpus meum, si hic panis inueniretur præ cæteris panibus, prius institutus fuisse in sacramentum corporis Christi, quàm hoc diceretur, nemo sermonem illum deberet admirari: sed quia nec vos dicitis, hunc panem prius fuisse institutum in sacramentum corporis Christi, quàm hoc diceretur, sed vultis id tropo dici; ideo absurda est vestra intelligētia, qua dicitis per pronomen (hoc) demonstrari hunc panem. Quibus omnibus consideratis manifestè efficitur, aliter dici non posse, quàm quod Christus dicens: Hoc est corpus meum, pronomine (hoc) demonstrauerit, non panem quem manu tenebat, sed corpus suum, quod verbis suis efficiebat: vt diximus.

Iam puto vides, sancte Aldegonde frater, quod quemadmodum prius in verbo substantiuo (est) quod pro (significat) positum voluisti, deinde in attributo (corpus meum) per quod corporis Christi signum intelligendum putasti, secundum scriptu-

scripturas sacras, non inuenisti tropum quem tanta instantia quæsiuisti, sic & nūc in pronomine (hoc) non potuisti inuenire quod putasti, nempe quod pronomen (hoc) aut per metaphoram corpus Christi significaret, aut rem aliquam demonstraret, quæ prius instituta fuisset in Sacramentum corporis Christi. Obsecro te, iā satis diu cū impijs circumiuiisti: (In circuitu enim impij ambulāt) regredere aliquādo in rectā simplicis veritatis semitā, & veræ fidei lumē aspice, vt possis aliquando fœliciter intueri, quòd nunc infideliter credere recusas, nempe quod Christus dicendo: Hoc est corpus meum, ex pane quem manibus tenebat, verè corp⁹ suum effecerit: quia ipse dixit & facta sūt, ipse mādauit & creata sunt. Et quia Christus etiam apostolis, eorumq; successoribus præcepit: Hoc facite in meam commemorationem; ideò etiam sacerdotes in persona Christi dicentes: Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, id ipsum faciunt, quod Christus in nouissima coena fecit.

Quod Christus prætendatur vocibus & tactu non fecisse miracula, ad hoc videtur referri, ne ipsius sacramentis, vis aliqua operandi tribuatur.

CAPVT. X.

Iohan. 5.
Ioha. 11.
Matt. 12.
Luca. 18.
Iohan. 4.

IN responsione ad obiectiones tuas, cōtra meam responsionem ad posteriores quæstiones, per te mihi propositas, dixeram, quod sicut Christus mandando multa effecit, quæ nos iisdem verbis, eadem significatione acceptis, tantum præcipere solemus vt per alios fiant, vt Surge, tolle grabatum tuum & ambula: & Lazare veni foras: Extende manum tuam: Respice, &c. Sic etiã per præsens multa effecit, quæ nos iisdem verbis, eadē significatione acceptis, prius fuisse significamus: vt, Filius tuus viuit, cui in thesibus tuis, more tuo dissimulatis sacræ scripturæ testimonijs, quibus dicta mea cōfirmavi, Respondes *te nō inficiari Christum mandando multa fecisse, si mandatū referas ad mentem, ac voluntatem, & non ad magicā vim verborum, quæ tantūmodo ad illam explicandā indicandamq; adhibentur.* Quibus verbis tuis intellexi, sicut quiuis alius intelligeret, te sentire curationem paralytici, resuscitationem Lazari, aliãsq; sanitates supra cōmemoratas, diuina quidē mente ac voluntate factas, sed non vocalibus Christi verbis, quæ tantūmodò (vt ais) ad explicandam indicandamq; diuinā voluntatem sunt adhibita, & non ad aliquid operandum:

dum: & quod tribuere dictis Christi vo-
 cibus, aliquam operandi vim, fit magi-
 cum, id est, fallax curiosorum hominum
 præsumptio, cui se solet diabolus insinu-
 are, occulta sua potestate faciens, aut si-
 mulans facere, quod homines errando,
 verbis aut signis magicis ascribunt. Hanc
 eandem verborum tuorum intelligenti-
 am, tua hac responsione repetis, dicens:
*Verbum Dei vobis esse, Dei voluntatem, ac
 decretum, cui summam efficientiam inesse cre-
 ditis: sed voces & typos, esse nuda signa.*
 Quæ cum apertissima sint, attamen, vt
 increpationibus, & verborum inuolu-
 cris sententiam tuam obnubiles, non
 erubescis perfrieta fronte, supra dictam
 meam, imò potius tuam intelligentiam,
 appellare impudentem calumniam, vel
 putidam oscitantiam; Addisque me-
 meum stuporem prodidisse, quod æternam
 Dei voluntatem, à verbis Christi vocalibus,
 & ad significandum adhibitis, distinguere non
 potui. Quasi videlicet ego æternam Dei
 voluntatem, quæ rerum omnium pri-
 ma, & radicalis causa est, à verbis Christi
 vocalibus, quibus tanquam instrumen-
 tis vsus est, ad illuminandum cæcum,
 ad suscitandum Lazarum, aliásque sani-
 tates perficiendas, distinguere non potue-
 rim, quia cōtra apertissima sacra scriptu-

- ræ verba, quæ non tantum tactu ossium
 4. Re. 13. Elizæi, sed etiam magno Christi clamore
 mortuum suscitatum ostendunt, no-
 Iohan. 11. luit fateri, non fuisse veram vocis Chri-
 sti operationem, qua Lazarum suscita-
 uit, sed magicam, sed cabalasticam, sed
 diabolicam: sicut etiam de Christo com-
 Mat. 12. menti sunt Pharisæi, quod in Beel se bub
 principe dæmoniorum eiciebat dæmo-
 nes. Ego igitur, mi Philippe, non tantum
 æternum Dei verbum, quod rerum om-
 nium prima causa est, à tēporali, & à vo-
 cali verbo, quo & ad significandum, & ad
 operandum tanquam in instrumento vsus
 est Christus quando voluit, distinguere
 potui, sed etiam tuam absurditatem re-
 dargui, qua negas Christū verbo suo vo-
 cali operatum, cum paralyticum sanauit
 Marci 2. dicens: Surge, tolle grabatum tuum &
 ambula; cū Lazarum resuscitauit cla-
 Ioha. 11. mans voce magna, Lazare veni foras: si-
 Lucæ 22. cut suo tactu auriculam Malco restituit.
 Quid autem te moueat, vt contēdas ma-
 gicum esse, dicere Christum esse vsum
 verbis suis vocalibus tanquam instrumē-
 tis, vt sanitates perficeret: ex quo sequitur
 Lucæ 8. quod nec tactu vestis sanauerit mulierē
 patientem fluxum sanguinis, nec tactu
 Mat. 8. manuum curauerit leprosum, aut auri-
 culam Malco restituerit, sed quod id di-
 cere

eere sit magicum, quia non est alia de vo-
cibus, quā de tactu ratio: quid inquam te
mouerit, vt contra omnium intelligen-
tiam hæc diceres, paucis verbis indicasti,
dicens: *Cum Christus dixit, panem quem acce-
perat esse suum corpus, haud sanè voluit istis vo-
cibus vim ac facultatem tribuere, vt quotiescū
que, & à quocunque illæ pronunciarentur, toties
miraculorum noua vis ederetur*. Non quidē
hoc dixit Christus, quod illi fallaciter
imponis, videlicet panē quem acceperat
esse suum corpus, sed dixit: Hoc est corp⁹
meum: sed de hoc aliàs. Nunc illud con-
siderandum est, te fateri nolle Christum
verbis suis vocalibus, Lazarum quando
voluit resuscitasse, ne quis fortè inde col-
ligat, absurdum non esse, si quis dicat, et-
iam Christum verbis suis ex pane corpus
suum confecisse; ipsosque sacerdotes, qui
ad hoc consecrati sunt, vt Christum re-
presentantes in eius persona hoc etiā di-
cerent, idem facere. Sicut enim ex vestra
conspiratione prorsus exhibuistis Christi
consilia, de quibus principio huius defen-
sionis, sic etiam abiicistis vniuersa eius
sacramenta; sed in hoc differentiam po-
suiistis, quod in Christi consilijs, nullam
retinuistis speciem aut vmbra[m] qua ru-
dioribus illuderetis, & simularetis vos
obseruare quod non obseruatis. Nam li.

cer conqueratis apud nos esse infinitas
 monachorum formas, quæ Christi con-
 filia profitentur: attamen neque ex eis
 aliqua vobis placet, neque alia per vos
 excogitata est, in qua aliqui ex vobis
 profiterentur se Christi consilia conser-
 uare velle. In sacramentis verò inue-
 nistis fucum, quo simularetis vos serua-
 re quod non seruatis: explosa enim om-
 ni verborum vi, quibus Christus bap-
 tismum & sacram Eucharistiam perfici
 mandauit (quam vim dicitis esse ma-
 gicam) solam verborum factorumque
 significationem & doctrinam reserua-
 stis; vt rudioribus qui artem vestram nō
 obseruant, illudatis. Hæc sunt non sa-
 cramentorum, sed præstigiolorum vestro-
 rum mysteria, quæ apud fideles tantæ
 sunt absurditatis, vt ea Christianis auri-
 bus aperuisse, satis sit redarguisse. Quod
 autem ais, *istis vocibus: hoc est corpus me-
 um, non esse eam vim inditam, vt à quocunque
 pronuncientur, id efficiant, quod esse signifi-
 cant*, verum dicitis: quia sicut non cuius
 Angelo commissum fuit, vt diceret: E-
 go sum Deus Abraham, Deus Isaac, De-
 us Iacob, sed illi duntaxat qui ad hoc à
 Deo deputatus fuit, vt diuinam perso-
 sonam representans diceret, non quod
 sibi, sed quod illi personæ congrueret,
 quæ

quæ per ipsum significabatur: Sic etiam non cuius homini commissum est, ut personam Christi repræsentet, & in eius persona efficaciter dicat, quod non personæ loquenti, sed Christo significato congruit, Hoc est corpus meum, sed solis Apostolis, eorumque in ea re successoribus sacerdotibus, quibus à Christo mandatum est: Hoc facite in meam commemorationem. Nam si quis alius, ad hoc per consecrationem non deputatus, id attentet dicere (sicut apud vos quotidie faciunt sutores, & calcifices) non tantum nihil operatur, sed etiam perniciosè mentitur, significans absque legitima commissione, se Christi personam gerere: sicut absque dubio mentiretur, quisquis absque legitima commissione diceret: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob: quia cum is Deus non esset, neque Deum significando repræsentaret, ut ratione rei significate posset verè dicere: Ego sum

Deus, palam mentiretur, asserendo quod verum est.

se non posset.

(:.)

Quod hæc Christi enunciatio : Hoc est corpus meum, semper vera fuit, etiam si Christi corpus, non nisi ultimo eius momento, ibi esse cœperit.

CAPVT. XI.

Capite tuo quinto, ais, caput Apologiae meae sequens, quod in ea septimum est, sententiae meae ineptias, magis ac magis prodere : nempe quia contra id quod dixisti, *quod eo ipso momento, quo Christus hæc verba proferre incipiebat, videlicet, Filius tuus viuit, iam sanus erat Reguli filius* : tanta manifestatione ostendi orationes quibus aliquid efficitur, non eo momento quo pronunciari incipiunt, sed eo quo pronunciatae sunt, suum effectum consequi, ut modò nolens volens id ipsum fatearis. Addis tamen *te in momentis syllabarum, nullam vim constituisse, nec eiusmodi quippiam, vel per somnium tibi in mentem venisse*. Quid tibi in mentem venerit, nescio : sed quid à calamo tuo processerit, hoc in scriptis tuis lego, hoc redarguo, & nihilominus quasi te poenituerit approbasse quod dixi : Si vir animo ducēdi uxorem mulieri dicat, Tu es vxor mea : & illa vicissim viro dicat, Tu es vir meus, secundum Iurisconsultos non eo momento quo vir & mulier loqui incoepissent, sed quo sermonem compleuissent, factos

factos esse coniuges: atque ex eo conclu-
 si, orationes quibus aliquid efficitur, nō
 ipso momento quo pronunciari incipi-
 unt, sed eo quo pronunciatae sunt, suum
 effectum consequi argutaris, dicēs; *Quod
 si per pronomē (hoc) dicente Christo: Hoc est
 corpus meum, demonstratur corpus Christi, ra-
 tione illius instantis in quo finitur oratio: igitur
 donec planè finita sit oratio, Christus men-
 daciij reus à vobis peragitur.* Visne similiter
 ex dictis tuis colligamus; quod si vir &
 mulier, non eo momento quo loqui cœ-
 perint facti sunt coniuges, sicut ipse fatē-
 ris, sed quo sermonem compleuerint: I-
 gitur donec planè finita sit oratio men-
 daciij rei sunt, dicentes: Tu es vxor mea,
 Tu es vir meus? Si autem hæ duæ oratio-
 nes, ideo semper veræ sunt, quia non re-
 feruntur ad momentum quo pronun-
 ciari incipiunt, sed ad illud quo pronun-
 ciatae sunt: similiter intellige, quod licet
 per pronomē (hoc) demonstratur Chri-
 sti corpus sub specie panis, eo momento
 futurum, quo hæ oratio completa fue-
 rit, Hoc est corpus meum: attamen sem-
 per vera est oratio, quia non refertur ni-
 si ad illud tempus, quo res se habet, sicut
 ipsa enunciatio significat. Puerilia sunt
 quæ hic argutaris, & sacrarum literarum
 pertractatore indigna, sed quia forsitan

cos mouere possent, qui in Dialecticis, imò & Sophisticis minus sunt exercitati; ideo tuo sophismati respondendum esse putauit, quo niteris ostendere, non quidem in Christi verbis, ut ais, sed in nostra interpretatione turpissimam falsi labem esse: quam non video quomodo deterges à tua interpretatione, qua ais; per pronomen (hoc) panem demonstrari, ipsamque enunciationem ad illud tempus esse referendam, quo pronunciari incipit. Quia panis quem pronomen (hoc) secundum vos demonstrat, primo orationis momento, nihil ulterius significat, ratione cuius possit dici esse corpus Christi: ac proinde secundum vos, nulla potest esse huius enunciationis intelligentia, nisi quod hæc panis substantia sit Christi corpus: à qua intelligentia, si falsi labem absterferis, eris mihi magnus Apollo. Si verò (non ex scriptura sacra, sed ex tua presumptione & sapientia) dixeris, quod ante Christi verba quibus ait: Hoc est corpus meum, panis hic in sacramentum transierit, ut ratione rei significatæ per hunc panem à Christo acceptum in manus, verè dixerit Christus: Hoc est corpus meum. Igitur & quiuis alius, ante Christi verba ipsi Christo potuit veraciter dicere: Hoc est corpus tuum. Nec in
huius

huius sacramenti distributiōe, opus erit
 vllis verbis: sed sicut stramen vasi absq;
 vllis verbis imponitur, nihilominus à
 transeuntibus tantisper intelligitur sig-
 nificare vas esse venale, donec à vase de-
 ponitur: sic etiam panis vester absq; om-
 ni sermone, per hoc quod vice corporis
 Christi distribuitur, tantisper intellige-
 tur, vsu esse ipsum Christi corpus, donec
 hic vsus cessauerit, sicut etiam supra at-
 tigitimus. Quod autem te planissima om-
 nia facere iactas, dicens; *Quod ex quo Chri-
 stus voluit hunc sacratum ac benedictum pa-
 nem, in eum à nobis vsum accipi, ut esset vice
 sui corporis, iam iam in ara crucis moriturus: non
 fuit amplius vulgaris panis, sed ipsum eius
 corpus, non quidem vlla substituantiarum com-
 migratione, sed vsu & destinatione*: Quid
 aliud, quam nos verborum inuolucris,
 & sermonis ambiguitate ludificas. In-
 certum enim est, quod tempus designes,
 dicens: *Ex quo Christus voluit hunc pa-
 nem à nobis accipi, an æternum.* (Volun-
 tas enim Christi æterna est) an tempo-
 rale, quando videlicet à nobis accipitur,
 iuxta illud: Accipite & manducate. De-
 inde, hunc panem vocas sacratum & be-
 nedictum, sed non explicas quando, &
 quib. verbis sit sacratus, & benedictus: an
 his: Hoc est corp⁹ meum, an alijs, an nul-

lis: & quem effectum habuerit ea benedictio. Quod si fortè dicas, non esse verbis vocalibus benedictum, (id enim magicum esse contendis) sed tantum æterna Dei voluntate: adhuc restat explicare, quando sit æterna Dei voluntate benedictus, & sacratus: an quando Christus dixit, Hoc est corpus meum; an quando illum manducandum tradidit, dicens: Accipite & manducate. Satis sentio te non libenter confiteri, quod hic panis eo tempore versus sit in sacramentum, quo Christus dixit: Hoc est corpus meum, ne cogaris fateri, hunc panem, primo momento quo Christus hanc orationem inchoabat, Hoc est corpus meum, nondum fuisse sacramentum corporis Christi; ac proinde, non posse veram esse vestram intelligentiam, qua per hanc enunciationem: Hoc est corpus meum, significatum esse contenditis, quod hic panis sit corpus Christi. Explica tandem quid velis, & sermones indefinitos de medio tolle, vt possimus certa & definita ratione, tecum ex præsuppositis, de quaestione tuâ capite differere. Laus tamen Superis, quod nunc ex scripturis sacris didiceris, non debuisse nuper tibi fastidiosum fuisse, quod ego panem quem Christus fregerat, dederatque discipulis, semel

semel atque iterum benedictum nuncupauerim, quia hunc eundem panem nunc & sacratum & benedictum nuncupasti. Sed tamen doleo, quod ita vocem agnoscas, ut rem voce significatam obstinate perneges, contendens Christi benedictione, nullam panis factam esse mutationem. Quando enim Deus benedicit (inquit Prosper) facit quod dicit: sicut etiam patet in maledictione, qua mulieri maledixit, dicens: In dolore paries filios tuos. Insup in tua declaratiōe, qua te existimas omnia planissima facere, addis *hunc panem fieri Christi corpus, non metamorphosi, sed usu ac destinatione*. Quibus verbis, rursus, per circuitum, ad illud redis, quod tibi prius extortum est, nempe huius enunciationis attributum: Hoc est corpus meum, non sumi proprie pro vero Christi corpore, sed figurate, pro signo corporis Christi. Hoc enim significat verba tua: quibus ais, panem hunc fieri Christi corpus, non metamorphosi, sed usu, & destinatione, hoc est figura non rei veritate. Denique addis, similitudinē annuli, quo Episcopus aut Abbas investitur. Sed longè exactius vestro sacramento correspondet, similitudo straminis vasi impositi, quia annulus post investitionem, diligenter & honorifice con-

Prosper
super
Psal. 102.

fer.

seruatur, ac in rei memoriam publicè ostentatur, vestrum autem sacramentum, nec conseruatur, nec ostentatur, sed aut vsu consumitur, aut cessante vsu, ad pristinum suum statum reuertitur, sicut stramen vasi impositū, si in sua significatione non sit consumptū, cum à vase detrahitur, omnino tale euadit, quale erat priusquam vasi ad significandum imponeretur.

Quod responsio de transubstantiatione ad testimonia, Filius tuus viuit; & Mulier ecce filius tuus, sit omnino extra causam.

CAPVT XII.

Capite septimo Apologiæ meæ improbauerā, quod videris mihi veritatem, & verborū Christi intelligentiam, corporeis sensibus metiri, & magis fidere, & inhærere phantasiæ, quam ex sensuum exteriorum iudicio concipis, nempe quod in pane & vino, per Christi benedictionē, nulla sit facta mutatio, quā credere verbis Christi, in scriptura sacra manifestissimè contentis, quib⁹ ais: Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus. Et tamen nobis absque vlla apparētia improperas, quod transubstantiationē, soli externorū sensuum iudicio superstruimus.

Contra, quæ quid capite. s. responsionis

tuæ

tue dicas, non est opus hic explicare; vide at lector, & iudicet: quia sentio tibi cerebrum commoueri, si quid per te dictum exactius discutiã, quod existimas ex propinquo non contingere caput disputationis nostræ, quam facere vis de transubstantiatione. Vt igitur ostenderem eandem enunciationem, alia & alia intentione posse proferri, dixeram Christum alia intentione, scilicet finali, dixisse regulo; Filius tuus viuit; nempe intentione sanandi filiam eius; alia seruos, nempe intentione latificandi Dominum suum de sanitate filij: Hic tu respondisti in curatione filij reguli, *nullam significari transmigrationem substantiæ in substantiam*. Ad quod dixi, rationem per te datam, veluti à somniantem, omnino extra causam adductam, quia non agebamus de transubstantiatione, sed an eadẽ enunciatio, seruata eadem significatione, posset alia & alia intentione proferri. Atque vt ostenderem, posse alia atque alia intentione, videlicet finali, proferri, illam scripturam adduxi, non tanquam exemplum aliquod, quo per verbum (est) significatur transubstantiatio, sicut tu contra tua, & mea expressa verba tibi cõfingis. Sic enim habet initium capitis 7. in apologia mea: *Subdis in tua responsione, exempla scripture*

Iohan. 4.

sacra

sacræ, per me proposita, ut ostenderem unam & eandem enunciationem, seruata eadem uocum significatione, posse alia & alia intentione proferri: uidelicet, Filius tuus uiuit: & , Mulier ecce filius tuus, cum nostro argumento nihil habere cõmune, eo quod nullam significant transmigrationem substantiæ in substantiam; sed tantum accidentis in accidens. An non hic manifestè vides, ad quid probandum adduxerim illa duo scripturæ sacræ testimonia: Vade, filius tuus uiuit; & , Mulier ecce filius tuus? Et hic adhuc conquereris, quod ad tuã transubstantiationẽ, in his testimonijs per te allegatam negry quidem responderim. Obsecro an non satis magnũ gry fuit, quod te dixi in prima responsione, ad dicta testimonia veluti somniantem respondisse, & quod nunc adhuc dico, te in eodem somnio perseuerare, quando à me petis, ut apertè fatear, Beatam virginẽ duos ex sua substantia habuisse filios, alterum ortu, alterum transubstantiatione, cum in productione dictorum testimoniorum, nullam omnino transubstantiationis mentionem fecerim, sed tantũ conatus sum ostendere, eandem orationem, alia & alia finali intentione dici? Nam Christus in cruce dicens matri de Iohãne: Hic est filius tuus, finaliter intendit, his verbis Iohannem in Mariæ filiũ adoptare.

adoptare. Si autē S. Petrus postea hoc idem Beatæ Mariæ dixisset, tunc tantum intendisset id significare, quod à Christo factum erat in cruce, nempe significare, quod Iohannes esset filius Mariæ adoptiuus.

Hic præterire non possum, id de quo & mihi congratulor, & tibi condoleo, nempe quod me facetum scurram vocas: gaudeo enim quod à Domino iudicatus sum dignus, qui pro veritatis defensione contumeliam sustinerem: Nam beati estis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduersum vos, me tientes propter me; gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis, inquit Christus. Sed me contristat, quod cum hætenus gloriatus sim de te, quod licet pro defensione causæ quam sustines, multa diceres, quæ mihi non placerent; attamen à conuicijs & contumelijs abstineres. Nunc autem, non video, quomodo hoc verbum, quod tibi hic excidit, referre queam ad defensionem causæ quam suscepisti, & non potius ad studium lædendæ & inhonorandæ personæ meæ, quod est conuicij & contumeliæ proprium. Potest quidem à furore oculus meus conturbari, vt alicui inferam iudiciū contumeliæ, sicut mihi prin-

D cipio

cipio tuæ responsionis obiecisti, sed syn-
cerè dico, si quid à me prodijt, quod tale
quippiam tibi sonare videtur (cuius non
sum, mihi conscius) non intendi id quod
mihi impingis. Si quid autem interdum
differendo conatus sum lepidius dicere,
id non feci animo irritandi quempiam,
aut vanè delectādi, sicut solēt faceti scur-
ræ, sed studio consulendi fidelibus, vt ab
erroribus reuocarentur: sicut Heliā fecif-
se arbitror, quando sacerdotibus Baal il-
ludebat, dicēs: Clamate voce maiore, De-
us enim est, & forsitan loquitur, aut in di-
uersorio est, aut in itinere, aut certè dor-
mit, vt excitetur.

8. R. c. 18.

Quod hac oratione, Petra erat Christus, nulla
efficitur transmutatio, quia tantum significa-
tur quod ante fuit, quam hac oratio pro-
nunciaretur.

CAPVT XIII.

CAPITE VIII. refricas verbi (est) vnā &
simplicem esse significationem, sed
vbi coniungitur Categorijs tū accipi pro
re subiecta: de qua re satis dixi in Apolo-
gia, sed cū eo quod addis, *me magno studio
voluisse verbi (est) significationem, introducere
ad fieri, vt persuaderem, Hoc est corpus meum,
idem significare, atq; hoc fit, vel hoc factum est
corpus meū*; Vellē adiungeres quo loco,
aut quibus verbis conatus sum hanc ver-
bi (est) significationem introducere, vt
appareret,

appareret, quā sit verum quod dicitis. Dixi ca. 4. Apologiae meae, virtute huius propositionis: Hoc est corpus meum, posse fieri, quod per eam non significatur fieri, sed tantū significatur esse: vbi satis aperte significavi, verbum (est) in propria significatione, & nō pro (fieri) accipi: sed vbi diuersum asseruerim, non inuenio. Proindē obserua, ne fortē in libro meo non inuenieris, quod mihi ascribis, nempe quod magno studio voluerim verbi (est) significationem introducere ad (fieri), vt persuaderem; Hoc est corpus meum, idem significare, atque hoc fit, vel hoc factum est corpus meum; sed te potius hoc, aut dormiendo somniasse, aut vigilando confinxisse.

Dicis in hac oratione: *Petra erat Christus. & subiectam vocem, & quae illi attribuitur, substantiam significare.* Et verum dicitis; ac de inde rogas, *cur non credimus Petram substantialiter fuisse in Christum transformatam?* Respondeo, quod sicut Petra, quae est vox subiecta, lapidem significat: sic & ipse idem lapis significatus, vlteri⁹ sacramentaliter Christum repraesentat, de quo dicitur: *Petra autem erat Christus, id est, res significata per illum lapidem virga Moysi percussam, erat Christus: quod quia sine vlla transmutatione verum inueni-*

tur, ideo in hac oratione: Petra erat Christus nulla trāsmutatio quæritur, vt vera esse inueniatur sicut nec in hac; Hæc statua est .S. Franciscus homo est substantia: quia cūm dicitur, Petra erat Christus, non ad signum, sed ad rem signatam respicitur, quæ longo tempore prius fuit, quam hoc ab Apostolo diceretur. In hac autem oratione: Hoc est corpus meum, nihil potest intelligi demonstratū, quod tunc fuerit Christi sacramentum, cūm hoc dici inciperet, vt intelligi queat sermo esse, non de re per pronomen (hoc) demonstrata, sed de re sacramentaliter, per rem illam demonstratam vltius significata: sicut de Petra diximus. Et ideo in hac oratione; Hoc est corpus meum, necessum est ad id venire, quod supra diximus, vt per pronomen (hoc) demonstraretur Christi corpus, quod his verbis efficiebatur. Nam alioqui, verum esse non potest quod ait Christus; Hoc est corpus meum. In hac autem oratione, Petra erat Christus, nulla trāsmutatione opus est, vt vera sit oratio, quia per eā nihil aliud significatur, quam quod res sacramentaliter significata per Petram in monte Oreb virga Moyfi percussam, sit Christus; quod sermone simplicissimo verum est. Sed de his plura diximus superius.

Quod

Quod præsentia Christi in sacramento altaris,
 (quam populus Christianus semper intellexit
 secundum corpus & sanguinem)
 versutè transfertur ad præsentiam
 secundum diuinitatem.

CAPVT XIIIIL.

CApitetuo nono gloriaris, quod cum
 scripta tua cum mea Apologia nõ e-
 diderim, (malui enim venenatum ci-
 bum peritis medicis iudicandum relin-
 quere, quam rudi plebi manducandum
 propinare.) tu tamen Apologiam me-
 am, cum tua responsione curaueris ex-
 cudi, nempe vt eos nostræ disputationis
 iudices constituas, eorumque iudicio vi-
 ctor euadas, de quibus ait Apostolus, 2. Tim. 4
 Quod erit tempus cum sanam doctri-
 nam non sustinebunt, sed ad sua deside-
 ria coaceruabunt sibi magistros, prurien-
 tes auribus; & à veritate quidem auditũ
 auertent, ad fabulas autem conuertentur.
 Cæterum si quis vestrorum, meis
 verbis, quæ tu venenata reputas, incan-
 tetur: nõne tibi imputabitur, quod abs-
 que necessitate, venenũ ab alio confectũ
 propinaueris, tantum vt experiaris, an-
 ne per te sufficiens & oportunum, contra
 illud sit adhibitum remedium? Addis

etiam, te prudentem pertransire disputationes
 meas de benedictione & maledictione, deque
 Scraminis vasi imposui similitudine, aliisque
 eius generis per multa: ne confutandis meis
 ineptis, ipse te ineptum praebeas. Respondeo,
 non exiguam esse prudentiam, ea quasi
 contemnendo praeferre, quae propter
 nimiam evidentiam, neque argumen-
 tis refelli, neque verborum inuolucris pos-
 sunt obscurari. Ad illud transeo, quod
 capite sequenti tam acerbis verbis ex-
 aggeras, me, *versute ac veteratorie*, Chri-
 sti praesentiam pro transubstantiatione panis
 substituisse. Quod quidem ipsum (inquis) in
 libri tui titulo fecisti, sane quam impuden-
 ter. Capite XI. Apologiae meae sic bre-
 uiter argumentum tuum retuli: *Christus*
praecipit, ut quotiescunque id fecerimus, in sui
memoriam faciamus: igitur in sacramento
Eucharistiae non est Christi praesentia, sed
memoria. Deinde respondi, Christum ius-
 sisse benedictionem, fractionem, & sum-
 ptionem huius sacramenti, in sui memo-
 riam fieri: sed nunquid negavit praesen-
 tiam, cum dixit: Hoc est corpus meum:
 &, Hic est sanguis meus? Quia igitur in
 argumento tuo non intuli: igitur in sa-
 cramento Eucharistiae non est Christi
 praesentia secundum corpus: sed tantum
 dixi, non est Christi praesentia: Ideo ex-
 cla-

clamas, me veteratoriè & versutè agere, quasi non hoc ipsum satis expresse-
 rim cùm subieci: nunquid negavit præ-
 sentiam, cùm dixit: Hoc est corpus me-
 um: Hic est sanguis meus: significans me
 loqui de Christi præsentia, non secun-
 dum diuinitatem, de qua nemo vobis-
 cum contendit, sed de præsentia secun-
 dum carnem & sanguinem. Sanè si tunc
 aduertissem, quod nunc aduerto, te refor-
 midare populi iudicium, cuius animo ex
 antiquissima fide impressum est, Christum
 in sacramento Eucharistiæ semper esse
 præsentem teq; huius dicti intelligentiã
 de veritate corporis & sanguinis Domi-
 ni, astutè, dolosè, veteratoriè velle trans-
 ferre ad præsentiam secundum diuinita-
 tem, vel secundum fidem, sicut ait Apo-
 stolus: Christum habitare per fidem in
 cordib. vt populo illudas, qui hanc Chri-
 sti præsentiam semper intellexerit secun-
 dum corpus & sanguinem: ego potius
 ter intulisses, te velle colligere, in sacra-
 mento Eucharistiæ non esse præsentiam
 Christi secundum corpus & sanguinem,
 quam semel omisisses, quod nunc ex-
 primo, secundum corpus & sanguinem,
 vt amputassem tibi occasionem, tam
 multa dicendi de Christi præsentia se-
 cundum diuinitatem, & secundum fidem;

de qua nulla quaestio tibi mouebatur. Sed quia tunc hoc non aduertit, ideo contra sophisticam & dolosam, ne dicam veteratoriam tuam intelligentiam, minus vigilans fui, simpliciter ponens Christi praesentiam, pro praesentia secundum corpus & sanguinem. Quid autem in titulo libri mei dicas impudenter per me factum, non intelligo. Sic enim habet titulus: *Apologia de veritate corporis Christi in sacramento altaris*. Nullum enim locum reliqui intelligentiae tuae de praesentia diuinitatis. Sed fortè malè te habet, quod non inscripserim apologiam, de transubstantiatione, vt relictis sacrae scripturae verbis, in quaestione transubstantiationis, posses simulare cupressum, ad quam tanquam locum communem libenter, etiam sine necessitate, recurris. Addis *me argutule cauillari, haud esse facimus, deglutire integram Christi carnem modò non frangatur aut laceretur*. Hoc dixi nec muto, quod Christum deglutire, imò & frangere, eo modo quo in sacramento frangitur, nec facinus nec crimen est: quia neque occisio est, neque laesio, quae occisionis principium est. Tu autem qui facinus esse contendis, dic cuius mandati sit transgressio deglutire aut etiam frangere Christi corpus, si-

ne iniuria & læsione: facinus enim omne contra aliquod mandatum præsumitur. Sed tibi sufficit id dicere, etiam si neque scripturam sacram, neque rationem possis adducere. Dicis *facinus esse deglutire ritu balenæ*. Fateor quia balena deglutit ad interimendum, sed si sine læsione deglutiret ad transportandum, sicut nauigantem deglutit nauis, aut sicut cæte deglutiuit Ionam, nõ esset facinus; sed beneficium.

Quod sensus præstigium non patiantur quando substantia in substantiam insensibiliter transmutatur.

CAPVT XV.

CAPITE tuo XI. & XII. in verborum campos excurris, & libro tuo prolixam disputationem inseris, de dictis Petri Lombardi, Diui Thomæ Aquinatis, Caietani, & aliorum: Item de sensibilibus qualitatibus, quas dicis à nobis fingi apparere, quæ non sunt: velut album, rotundum: in qua re si nihil fingeres, fortè religiosior apparereres. Item capitulum 13. consumis, negando te significasse possibilem esse Lutheranorum opinionem, de pane remanendo in sacra Eucharistia, cum Christi corpore: de quibus omnibus nihil dico, quia fidei Catholi-

56 DEFENSIO APOLOGIÆ.
cæ, non Scholasticorum doctorum sus-
cepi defensionem.

Ad caput tuum 14. venio, in quo co-
naris defendere, quod si panis per verba
Christi in Christi corpus conuertatur,
igitur sensus, qui hoc non aduertunt,
præstigium patiuntur. Rogavi, an etiam
sensus præstigium patiantur, quando nõ
aduertunt, quod infans in baptismo, ex
filio diaboli, Dei filius efficitur? sed quia
existimas, inter has duas transmutatio-
nes, quæ tamen ambæ insensibiles sunt,
nihil esse simile, ob id (vt suspicor) quod
in batismo nulla fiat substantiæ trans-
mutatio, quæ possit cum ea transubstan-
tiatione comparari, quæ videtur tibi per-
petuò ob oculos versari, adferam aliam
transmutationem. Rogo igitur, si quis
te præsentem, sed id sensu non percipien-
te moriatur: an sensus tui in hac trans-
mutatione substantiæ præstigium passi
dicentur, quia non aduerterunt, quod
alia ratione postea deprehenditur, nem-
pe ex viuo homine, cadauer inanime fa-
ctum esse? Intellige igitur sensus præsti-
gium pati, non quando circa substanti-
as aliquid occultè mutatur, quod sensu
non percipitur, sed quando sensibus in
suo sensibili illuditur, vt aliud pro alio
sentiant.

Vt

Vt ostendas apud Apostolum, cum ait: Panis quem frangimus, non corpus Christi ex pane factum, sed verum panem esse, qui frangi dicitur: conaris ostendere serpentem in quem virga Moysi conuersa legitur, adhuc virgam nominari, non quia ex virga factus est, sed quia magorū virgis comparabatur: quas præteritis re vera in serpentes mutatas non fuisse. Sed si verus serpens propter nudam comparationem ad virgas, quæ sub serpentum specie occultabantur nomine virgæ appellatus est: quanto magis potest idem serpens, virga nuncupari, propter comparationem ad virgam, quæ spectantibus omnibus in illum serpentem est conuersa? Et simul ad illud nihil respondes, quod tibi primo loco obieci dicens, quod cum tu contendas de panis substantia rectè à Christo dictū, Hoc est corpus meum, tantum quia panis adhibebatur ad significandum Christi corpus, cuius nullam præferbat imaginem: miraris tamen, si Apostolus panem vocet Christi corpus, verbis Christi ex pane factum, & adhuc integram panis figuram retinens.

Quia dixerā, in simulachro sancti Francisci, relucere imaginem eius vt statim intelligatur, cur hoc simulachrū sanctus Fran.

Franciscus esse dicatur (quod non minus dicere poteram de imagine Cæsaris, vel simulachro dæmonis, quam de imagine alicuius sancti) attamen arrepta occasione, statim excurris ad accusationem saxeorum idolorum, & sacris imaginibus male dicendo te disertum ostēdis. Quasi hic aliquid egissem de cultu imaginū, & non potius de sermone, quo in talibus rebus uti solemus, dicentes: Statuam Iouis esse Iouem, quia videlicet res per statuam Iouis significata, Iupiter est. Sed more tuo fecisti, quod audita voce imaginis, hunc locum tuum communem negligendum non putasti, ut tuæ responsionis chartas, disputatione nihil ad rem pertinente, adimpleres.

Quod locus Apostoli: Bibebant de consequente eos petra, à D. Augustino rectè accipitur de Iudæis, spiritaliter utentibus sacramentis illius temporis.

CAPVT XVI.

Capite tuo XV. quereris me locum Cillum Pauli; Bibebāt de consequente eos Petra, Petra autem erat Christus, argutula cauillatione peruertere, & contra Augustini, aliorumque veterum auctoritatem de ipso Christo, qui per fidē in eorum cordibus qui bibisse dicuntur, habita-

habitabat, interpretari; non autem de incredulis Iudæis, qui sacramentorum dūtaxat erant participes . Nisi in Apologia ostendissem, Chrysoft. id sentire quod dixi, forsitan illum etiam hic nominasset: sed quia D. Augustinum reliquis suppressis nominasti, audi quid lib. 12. contra Faustum cap. 29. de hac re dicat. Recitatis enim verbis Apostoli ex cap. 10. prioris ad Corinth. vsque ad hanc clausulā: Petra autem erat Christus, subiicit verba sua, quæ sic habent. Exponendo vnum, in cætera introducit intellectū . Si enim Petra Christus propter firmitatem, cur non & manna Christus, tanquam panis viuus qui de cælo descendit? quo verè qui vescuntur, spiritualiter viuunt: Nam illi veterem figuram carnaliter accipientes, mortui sunt; Sed cùm dicit Apostolus, eundem cibum spiritualem manducauerūt, ostendit illud spiritualiter intelligi in Christo, sicut & potum cur spiritualem dixisset, aperuit cùm subiunxit: Petra autem erat Christus, quo aperto cuncta fulserunt. Et rursus tractat. 26. super Iohannem, tractans illud; Patres vestri māducauerūt manna in deserto, & mortui sunt. Quare manducauerunt & mortui sunt? Quia quod videbant credebant, quod non videbant non intelligebant.

Ideo

Chris-
August.

Ideo patres vestri , quia similes estis illorum . Manducauit manna & Moyses , & Aaron ; manducauit manna & Phinees , & mortui non sunt ; quare ? quia visibilē cibum spiritualiter intellexerunt , spiritualiter gustauerunt , vt spiritualiter satiarentur . Et infra super illud : Hic est panis qui de cœlo descendit . Hunc panē , inquit , significauit manna ; hunc panē significauit altare Dei . Sacramēta illa fuerunt , in signis diuersa sūt , sed in re quę significatur , paria sunt . Apostolum audi : Nolo enim
 1. Cor. 10 vos , inquit , ignorare fratres , quia patres nostri oēs sub nube fuerunt , & oēs mare transierunt , & omnes per Moysen baptizati sunt in nube & in mari , & omnes eandem escam spiritalem manducauerunt ; spiritalem vtique eandem , nam corporalem alteram , quia illi manna , nos aliud ; spiritalem verò , quam nos vel patres nostri , quibus nos similes sumus , non patres illorum , quibus illi similes fuerunt . Et adiungit ; Et omnes eundem potum spiritalem biberunt ; aliud illi , aliud nos , sed specie visibili quidem , tamen hoc idem significante virtute spiritali : Quomodo enim eundem potum ? Bibebant , inquit , de spiritali sequente Petra , Petra autem erat Christus . Inde panis , inde potus . Petra Christus in signo ,
 verus

verus Christus in verbo & in carne . Et
 quomodo biberunt? percussa est Petra de
 virgabis . Gemina percussio , duo ligna
 crucis significat . Hic est ergo panis qui
 de coelo descendit , sed qui pertinet ad
 virtutem sacramenti , non qui pertinet
 ad visibile sacramentum . Haecenus Au-
 gustinus : quem manifestum est dictum
 Apostoli locum , intellexisse de ijs qui in
 sacramentis veteribus , per fidem , Chri-
 stum spiritualiter manducabant . Nam
 cum dicit Apostolus ; Eundem cibum
 spiritualement manducaverunt , ostendit
 illud spiritualiter intelligi , in Christo,
 inquit . Sed & ipse textus Apostoli , nos
 cogit intelligere quod dixi : habet enim
 sic, Nolumus vos ignorare fratres . Igitur
 fidelibus loquitur , qui fratres appellan-
 tur . Quoniam patres nostri omnes sub
 nube fuerunt : fideles loquuntur , fidelium
 enim patres fuerunt Prophetæ & alij san-
 cti , quorum conuersatio in coelis fuit .
 Nam fidei illorum credendo sunt imita-
 tores . Igitur de spiritualibus Iudæis loqui-
 tur , infidelium autem est dicere sibi pa-
 trem super terram , quibus ait Christus :
 Patres vestri , videlicet infideles & incre-
 duli , manducaverunt manna in deser-
 to , & mortui sunt ; quia non spiritualiter
 fide intelligendo sacramenti ratione , sed
 tantum

tantum carnaliter, vitam temporalem sectando manducauerunt. Sequitur, Bibebant autem de spiritali, consequente eos Petra, Petra autem erat Christus: qui de se ait apud Iohannem: Qui credit in me, non sitiet. Sed ne cogatis per petram sequentem, Christum intelligere. (Nā lapis ipse populum nō sequebatur) dicis *Petram quidem in Ore virga Moysi percussā, non esse secutam populum, sed aquam de Petra fluentem, quæ per Metonomiam nomine Petra intelligitur.* Sed quomodo illa aqua sit populum secuta, tu videris: Nihil enim eiusmodi in Numeris habemus. Imo populus obtulit, in Idumæa, pro aquis pretium dare, quod non obtulisset, si aqua petra percussæ, populum secuta fuisset, sicut prætendis. Quoniam igitur in D. Augustino, quem nominasti, te falsum dixisse comperio; nempe quod locum Apostoli de carnalibus Iudæis acceperit, & meritò idem suspicor de pluribus alijs, quorum nomina tacuisti: ideo ad textum Apostoli te reuoco, & ex illo tibi ostendo, quid me mouerit, & quid te mouere debuerit, vt istud Apostoli testimonium acciperes, non de ijs Iudæis, qui carnaliter tantum, sicut accipiunt quidam; sed de ijs qui spiritaliter veteris testamenti sacramenta perceperunt. Non igitur ego
lecto.

lectoris patientiam tento, aut à proprio sensu verba Apostoli proteruè detorqueo, sicut absq; omni ratione mihi improperas) sed tu, qui etiam sacris doctoribus, contra apertissima verba textus, audes falsum imponere. Sed obijcis *maximam eorum partem, de quibus loquitur Apostolus, fuisse infidelem: quod illis, in quorum cordibus habitat Christus, tribui non potest.*

Respondeo me fateri quod dicis, maximam partem eorum fuisse infidelem. Sed multum miror te velle descripturis sanctis differere, & tamen ignorare secundam Ticonij regulam, quæ habetur apud Augustinũ de doctrina Christ. lib. 3. cap. 32. cui subdit, quod lectorem vigilantem requirit: quando videlicet scriptura, cum ad alios loquitur, tanquam ad eos ipsos, ad quos loquebatur, videtur loqui: vel de ipsis, cum de alijs iam loquitur, tanquam vnum sit vtrorumque corpus propter temporalem commixtionem & cõmunionem sacramentorum. Et adducit huius regulæ exemplum ex Canticis Canticorum, vbi ait Ecclesia; *Fusca sum, sed formosa; fusca in malis, formosa in bonis.* Item aliud ex Isa. 42. cap. vbi de bona parte dicit: *Ducam eos in viam: deinde de alia parte, tanquam de iisdem subdit: Ipsi autem conuersi*

August.

Cap. 1.

sunt retrorsum, quamuis alij iam significentur his verbis. Igitur si circa dictam Ticonij regulam vigilasses, facile intellexisses obiectionis tuæ solutionē, quod Apostolus iuxta morem scripturæ sacræ, in priore quidem capitis sui parte, de spiritualibus ludæis loquatur: in sequenti verò, de carnalibus in eodem populo, eorundemque sacramentorum communionem existentibus.

Quod Petra de qua ait Apostolus: Petra erat Christus, prius Christi sacramētum fuit, quam hoc diceretur: non autem panis priusquam à Christo in manus acciperetur.

CAPVT XVII.

Capite. X VI. multa verborum ambigione præmissa, acceptas meam confessionem, qua dixi, Hanc sententiam, Petra erat Christus, vel hanc, si usquam in scripturis sacris reperiretur, Columba quæ super Christum descendit, fuit Spiritus sanctus: non sic explicandam: Hæc columba significauit Spiritum sanctum: vel sic, Hæc columba fuit sacramentum Spiritus sancti: sed tantum explicandam per hanc sententiam: Id quod per illam columbam fuit sacramentaliter significatum, verè fuit Spiritus sanctus: sic, vt non sit figura in voce attributa Spiritus san.

sanctus) neque in copula verbi (est) sed (ut ais) in ipsa voce subiecta. Respondeo iuxta iam dictam explicationem huius sententiæ, Columba quæ super Christum descendit, fuit Spiritus sanctus: cui similis est: Petra in Ore percussa erat Christus: non tantum in voce attributa, & in copula, sed etiam in voce subiecta, nullam omnino fuisse figuram. Ipsa enim subiecta vox, videlicet Columba, iuxta suæ significationis proprietatem, avem notam significat, sicut & Petra lapidem. Sed quia hæc avis, quando super Christum descendit, sacramentaliter Spiritum sanctum significauit: ideo ratione rei per hanc avem significatæ, rectè dici potuit, quod illa columba fuit Spiritus sanctus: Vnde Diuus Augustinus de Genesi ad literam libero. 8. capite. 4. dicit, quod in his sententiis: Sapientia est lignum vitæ omnibus amplectentibus eam: Et, Petra erat Christus: quibus omninò similis est hæc enuntiatio: Columba illa, quæ super Christum descendit, fuit spiritus sanctus: non erat (inquit) figurata locutio, sed earum rerum expressa narratio, quarum erat figurata præcessio. Et infra: Rectè quippe appellatur, quod ad eam significandam præcessit. Non igitur est in voce (li-

gnum vitæ) neque in voce (Petra) vel (Columba) vlla figurata significatio; sed in re significata (de qua in dictis sententijs mētio est) præcessit quædam sacramentalis institutio , qua res ipsa per vocem propriè significata , Sapientiam , Christum , aut Spiritum sanctum significat . Quod autem consequenter ex dictis duabus sententijs congruenter postulas , vt hæc enunciatio à Christo prolata ; Hoc est corpus meum , non explicetur per hanc sententiam , Hoc significat corpus meum ; neque per hanc , Hoc est signum corporis mei , vt sit figura in attributo , aut verbo : sed tantum per hanc ; Id quod sacramentaliter significatur per hoc quod vobis demonstro , vel per hunc panem , est verè corpus meum ; absurda petitio est , qua exigitur falsa & absurda huius propositionis explicatio . Siquidem huius panis , quem prætendis pronomine (hoc) demonstrari , nulla omnino præcessit sacramentalis institutio , qua Christum aut eius corpus significaret , sed antea tantum res fuit , non signum . Quod qui attendunt facilè vident falsam & dolosam esse hanc explicationem à te excogitatam , videlicet , Id quod per hunc panem significatur , est Christi corpus . Hic enim præsupponitur , quod quemadmodum

modum Petra in Oreb percussa, prius sacramentaliter Christum significabat, quam diceret Apostolus, Petra erat Christus: sic etiam panis, quem in nouissima coena accepit Christus in manus suas ad benedicendum, prius sacramentaliter institutus fuerit ad significandum Christi corpus, quam ipse Christus benedicens panem, diceret; Hoc est corpus meum. Id quod apertè falsum est: quia nulla præcessit institutio, qua hic panis, quem Christus in suas manus accepit, sacramentaliter significaret Christi corpus. Aut si qua talis institutio sacramentalis præcessit, proferatur, & ex scripturis sacris confirmetur.

Quod confidentia non semper sit argumentum veritatis, sed aliquando præsumptionis & impudentiæ.

CAPVT XVIII.

CAPITE vltimo responsionis tuæ, refricas confidentiam tuam, qua scripta mea cum tuis ausus sis prælo committere, vt mundus de causa iudicet. An in hac re instituto tuo congruenter feceris, sicut supra dixi, tu videris. Ego tamen considerans te eadem fronte qua scripta mea cum tuis edidisti, simul asse-

rere, quod quo tempore eras Louanij, videris scripta Ruardi Tappardi eo tantum nomine vetari, quod Caluini rationes interdum fufius, & de verbo ad verbum propofuiffet: non magnifacio confidentiam tuam. Quia mihi, & pluribus alijs, qui eius temporis adhuc memoriam retinent, certo conftat falſum eſſe, quod de ſcriptis Tappardi te vidiffe ſcribis. Eram enim tunc non tantum profeſſor ſacrarum literarum, ſed etiam de conſilio Vniuerſitatis Louaniensis, & facultatis ſacrae Theologiae: in quibus conſilijs, nulla vnquam facta eſt eius rei mentio.

Confidentia igitur non ſemper eſt veritatis argumentum; ſed frequenter praſumptionis, ſuperbiae, & impudentiae teſtimonium: qua nonnulli, & praefertim heretici, conſtantiore vultu aſſerunt quod nesciunt, aut etiam quod dolose confinxerunt, quam alij quod compertum habent. Quae impudentia in ſequentibus adhuc manifeſtius oſtenditur, vbi volens verba mea refellere, quibus dixi. quod *ſi Catholici principes de vobis aliquid durius ſtatuere, quam veſtri duces de Catholicis ſtatuunt, id praeter rationem non fore.* Nunquam enim fuimus quod eſtis, nec aliquid vobis promiſimus, neque a vobis vnquam deſecimus, *ut vo-*

*bis hostes efficeremur: vos à nobis nostra religi-
 one, nostroque principe, contra fidem datam, cõ-
 tra maiorum inſtituta deſeciſtis. Deinde ad-
 icci. Vos vosmetipſos Rom. Catholicae religioni
 ſubtraxiſtis, & ſubtractos Romanae Catholicae
 religionis deſertores appellaſtis. Reſpondeſ,
 nos bis eſſe perduelles. Primum quod à Rege ob
 Hiſpanorum tyrannidem detecerimus. Deinde
 fortuna paululum commutata, in patriam arma
 tulerimus, ſeu, vt infra ais, à vobis quibus era-
 mus arctiſſimo iuncti ſœdere & ſacramento, diſ-
 ceſſiſſe omnes vident. Deinde etiã addis, per-
 ridiculum eſſe, quod Catholica Romanae Eccle-
 ſiae vos dixerim eſſe deſertores, eò quod Catho-
 lica Romana, nihil aliud ſit quam vniuerſalis
 particularis. Si apud Iuriſperitos dunta-
 xat cauſa hæc ageretur, facilis eſſet ad tu-
 as accuſationes reſponſio, quod crimi-
 natio (præfertim quæ vos deſciendo à
 Rege ſaltem ſemel perduelles eſſe con-
 uincit) non ſit purgatio. Sed quia mun-
 do ſatiſfaciendum eſt, in quo ſunt non
 ſolum intelligentes & eruditi, ſed et-
 iam rudes & imperiti, qui inter purga-
 tionem, & criminationem non diſtin-
 guunt: Ideo reſpondeo, nobis, id eſt, V-
 niuerſitati Louanieniſi, ante aduentum
 Domini de Glabbeke, nihil vnquã fuiſſe
 propoſitum, quod vllam à Rege Catho-*

lico defectionem portenderet. Sed cum is aliquot diebus ante conflictum Gemblacensem venisset Louanium, me praesente, audiente, & simul cum ceteris respondente, Vniuersitati Louaniensi proposuit, & ad ea responsum accepit: quae sequenti commentario, ex Actis Vniuersitatis Louaniensis ad verbum extracta, continentur

ANNO Domini 1578. die Lunae, 27. Ianuarij, hora tertia post Meridiem, in superiore Capitulo sancti Petri Louaniensis, fuit sub iuramento conuocata, congregata Vniuersitas, cui Magnificus dominus Rector proposuit ea quae sequuntur. Primo, an placeat acceptare pro superintendente custodiae & conseruationis, ac inde dependentium, oppidi Louaniensis, Maximilianum de Cortreau, dominum temporalem de Glabbeke, &c. iuxta commissionem sibi datam, Secundo, proposuit Vniuersitati, an placeat praestare iuramentum, iuxta formulam ab eodem domino Maximiliano propositam, tenoris hic inferius inserti. Super quibus Vniuersitas deliberando conclusit, praefato de Glabbeke dandum esse responsum in scriptis, tenoris sequentis.

ALMA Vniuersitatis studij generalis
oppi.

oppidi Louaniensis, viso exemplo commissionis, quæ sub data 17. huius mensis Ianuarij, nobili viro Maximiliano Cotreau, domino de Glabbeke, &c. data est, quo ad superintendentiam custodiæ & vigiliarum, oppidi Louaniensis: audita quoque illius propositione, & exactio-
ne iuramenti in scriptis concepti, sub formula sequenti.

Ic gheloue ende swere ten heylighen/
Den Conincckl. Maesteyt/ als Hertoghe van Brabant / Erts hertoghe Mathias
as van Distenrijck / Gouverneur ende Capiteyn generael van zijnen Nederlanden:
Mijn heere den Prince van Orangien/ als
gouverneur particulier van Brabant/ ende
de Lieutenant generael vanden voerschreuen
Nederlanden: ende Maximiliaen van Cotreau / heere van Glabbeke / Wassemont /
etc. als superintendent deser stat van Loue /
vanden Conincckl. Maesteyt / ende Staten generael daer toe specialijck ghecommitteert: ghehoorsaem / goet ende ghetrouwe
te zijne: ende met raet ende daet / lijf ende goette
wederstaen de verclaerde byanden van onsen
ghemeyne Vaderlanden / ende de voerschreuen
stadt van Louen. Zoe helpt my Godt / ende alle zijn Heylighen / &c.

Quod Latinè ad verbum sonat. *E*go promitto & iuro ad sancta, Regiæ Maiestati, tanquam Duci Brabantiae: Mathiæ Archiduci Austriae, Gubernatori & Capitulo generali suarum inferiorum Prouinciarum: D. Principi Auraco tanquam gubernatori particulari Brabantiae, & vicem gerenti generali prædictarum inferiorum Prouinciarum: & Maximiliano van Coetreau, domino de Glabbeke, Vassemont, &c. tanquam superintendenti huius ciuitatis Louaniensis, à Regiæ Maiestate & Statibus generalibus ad hoc specialiter commissionem habenti. me obedientem, bonum & fidelem fore, & quod consilio & opere, vita, & bonis resistam declaratis hostibus nostræ communis Patriæ & prædicti oppidi Louaniensis. Sic me Deus adiuuet & omnes Sancti, &c.

Ex deliberationibus quinque Facultatum conclusit, domino Superintendenti respondendum esse: quod, quo ad receptionem suæ personæ ad dictam superintendentiam, hæc res ad Vniuersitatem non pertineat, cum non habeat dicti oppidi administrationem & gubernationem, quæ pertinet ad Magistratum, &c. Et quo ad formulam propositi iuramenti, declarat Vniuersitas, se existimare, quod sic illud non possit, nec debeat

debeat præstare: & miratur, huiusmodi iuramentum ab Vniuersitate (quod corpus est ecclesiasticum) præter exemplum exigi.

Postridie, die Martis, 28. Ianuarij, hora vndecima ante Meridiem, finita repetitione in vtroque Iure, in Scholis Mathematicorum, M. Petrus Peckius, Iuris vtriusque Doctor, in Vniuersitate retulit, quomodo ipse cum eximio domino & M. N. Roberto Malcotio, ac domino Aduocato fiscali, tradiderit Domino de Cottreau instrumentum Vniuersitatis.

Et ne dicas hæc quæ retuli, fortuna paululum mutata contigisse (sicut respondendo indicas) aduertendum est, hæc contigisse Lunæ & Martis, 27. & 28. Ianuarij: Conflictum vero Gemblacensem, postea fuisse commissum, die Veneris sequenti, trigesima prima videlicet, eiusdem mensis Ianuarij. Cumq; die Sabbathi, id est, prima Februarij sequentis, præfatus Superintendens postularet consensum Vniuersitatis, ad introducendum externum præsidium, pro ciuitatis custodia: conclusit Vniuersitas respondendum, quod ad se non pertinet ordinare de recipiendo, aut non recipiendo milite, rogans Magistratum, vt

fin.

si intendat intromittere militem, priusquam id faciat, dimittat omnes de Vniuersitate abire volentes, iuxta ius commune, & priuilegia eiusdem Vniuersitatis. Et huius conclusionis data est praefato Superintendententi copia vernaculo sermone.

Cumque secunda Februarij, per dictum Superintendentem & quosdam alios, sub vesperam clandestinè in oppidum Louaniense, introducta essent duo vexilla Scotorum, pro murorum custodia, Vniuersitas postridie hora nona ante Meridiem congregata in magno refectorio fratrum Prædicatorum, conclusit, & eodem die in scriptis, praesente superscripto Superintendente, Magistratui conclusionem suam exhibuit, qua conquerebatur inter ciues sparsum esse rumorem, quod externum praesidium receptum esset de consensu Vniuersitatis; cuius oppositum ipsis esset satis cognitum. Et quia iam admissum erat praesidium, Vniuersitas petijt, vt iuxta priorem suam petitionem, statim omnibus studiosis daretur potestas discendendi ex oppido. Ad quod respondit Superintendens, se ad hoc nihil posse respondere, absque ordinatione Statuum.

Vidés.

Vidésne mi Marnixi, quomodo à Rege Catholico deficientes, vobiscum perduelles effecti sumus, & quam arcto foedere ac sacramento vobis iuncti fuimus? Si res habet vt dicis, non debuit sine scripto perfici. Profer igitur tabulas initi vobiscum foederis, & præstiti iuramenti: vt spectante mundo, te expurges à crimine mendacij, quo penè in singulis quæ narras, scatère depræhenderis.

Quod autem addis, *perridiculum esse quod aio, vos Romanæ Catholicæ Ecclesiæ esse desertores, eò quod Catholica Romana, nihil aliud sit quam vniuersalis particularis*: Quid aliud quam impudentia est? cum vos ipsi priores in edicto publico, vos Romanæ Catholicæ religionis desertores nuncupaueritis? Si enim ridiculum est, Ecclesiam aliquam dicere Romanam Catholicam, eo quod Romana Catholica, nihil aliud sit, quam vniuersalis particularis: Igitur ridiculum fuit vestrum edictum, quod & præconis voce publicastis, & prælo commissum, in mundum vniuersum emisistis: in quo vocastis vos Romanæ Catholicæ religionis desertores. Aut si tunc aliam Romanam Catholicam Ecclesiam cogitabatis, quam nunc Catholicam dicere non vultis, saltem explicate, quam nunc velitis

velitis appellare Catholicam. Nam licet symbolum fidei, vnam, sanctam, Catholicam agnoscat Ecclesiam, tu tamen duas describis Ecclesias: alteram visibilem: alteram, quæ solis Dei oculis conspicua, electorum numero contineatur: quarum discrimen me ignorare gloriaris. Id quod libenter agnosco, quia mihi verecundum non est ignorare, quod scriptura facta nescit, quod vniuersa scriptorum antiquitas ignorauit, & quod nulla ante vos hæresis somniauit. Scribit Apostolus de vocatione qua vocati sumus de qua alibi: Videte vocationem vestram fratres, id est, de Christi Ecclesia, vnum corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma: vnus Deus & pater omnium. Et tu non tantum duas facis Ecclesias, alteram invisibilem solis Dei oculis conspicuam, alteram visibilem, quam definis esse quemuis eorum cœtum, qui nomen Christi externo ritu profitentur: sed penè innumeras, quæ in vnum corpus coalescere non possunt. Nam nomen Christi externo ritu profiteretur, non tantum Romana Ecclesia, quam tantopere detestaris, sed etiam vniuersæ hæreses, & schismata, quæ Christianum nomen nondum

Ephes. 5.

1. Cor. 1.

dum abiecerunt etiam si diuersissimis, & aduersissimis spiritibus inter se confluentur, & non magis in vnum coalescere possunt, quam Christus & Belial, aut quam templum Dei & idola. Et tamen has vniuersas conspirationes, in tua visibili Ecclesia compræhendis: vnde etiam non diffiteris, quin Romana Ecclesia, licet in ea sedeat Antichristus, attamen sit Ecclesia, & templum Domini, quia Christi nomen, & baptismatis sacramentum retinet: licet varijs hominum corruptelis adulteratum: hoc est, Ecclesiæ Christi tibi sunt, & Christi regnum (quod tamen sanctum esse dicit Apostolus) quæ 2. Tim. 2 cunque aliquam pietatis speciem Christum nominando retinent, etiam si in totam virtutem eius abnegauerint: & sicut in Canticis legimus, se quidem propter Canti. 1. iniquitatem nigras dicere possunt, sed formosam à vera pietate non possunt. Cæterum quod ait symbolum: vnam esse sanctam Ecclesiam Catholicam, ad tuam inuisibilem referendum putas, quæ verè sit sanctorum omnium communio. Quia enim Dominus nouit qui sunt eius, ideo hanc sanctorum congregationem, non re quod futurum est in iudicio, sed nunc mente & cogitatione à cæteris separatam, solam, absq; vllò scripturæ sacræ testimonio, dici

dici vis Catholicam. Visibilem autem Ecclesiam non vis credi esse sanctam: & præsertim Romanam, de qua ais, *adesset iam tempus, quo Dominus sedem illam magnæ meretricis funditus euertat, & suam Ecclesiam ab immani eius tyrannide vindicet.* Sed hanc tuam prophetiam potes coniungere cū prophetia Martini Lutheri hoc expressa versiculo.

Pestis eram viuens moriens tua mors ero Papæ.

Quia similis erit vtriusq; prophetiæ exitus: vt videlicet in tuo desiderio maneat tua prophetia, & effectum alium non habeat: sicut nec à mille quingentis annis habuerunt similes aliorum hæreticorū conatus, de quibus in persona Ecclesiæ prædixit Psalmista: *Sepe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel, sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam: sed non impleuerunt malitiam suam, quia firmum Ecclesiæ fundamentū stat, quod posuit Christus dicens: Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.*

susciam.

Quod

Quod licet Deus plura contulerit Ecclesiæ
Christianæ, quam Iudaicæ; attamen
præfecti in vtraque rectè dij
vocantur.

CAPVT XIX.

Postremo dicis, *me pueriliter cauillari in
discrimine ecclesiæ Iudaicæ & Christianæ,
eò quod nunquam statueris, veniente Christo,
nihil fuisse in Ecclesiam Christianam colla-
tum, quod antea Dominus necdum erat largi-
tus.* Respondeo, quod oratio tua, qua
de hac re differis, redacta in formam Di-
alectices, hanc ratiocinationem conti-
net. Ecclesia Iudaica nunquam ausa fuit
statuere Deum in terris; sed Ecclesia Ro-
mana statuit Rom. Pontificē Deum in
terris: Igitur Ecclesia Romana à veritatis
doctrina se proteruius auertit, quam vn-
quam fecit Ecclesia Iudaica. Qua illatio-
ne manifestè significas, Ecclesiam Roma-
nam non posse sibi sine errore statuere,
nisi quod sibi olim statuit Iudaica. Non
ignorabam in scripturis sacris, Ecclesiæ
Iudaicæ, seu potius Synagogæ, præposi-
tos sæpissimè deos nuncupari, ac deos in
terris statui, vt nemo eos contemneret.
De his enim scriptum est Psalm. 46. Dij
fortes terræ vehementer eleuati sunt. Et
F 49. Deus

49. Deus deorum Dominus locutus est. Et 81. Deus stetit in medio deorum, in medio deos dijudicat. Et rursus: Ego dixi dijestis. & Exodi 21. Offeret eum dijs. Et 22. Dominus domus applicabitur ad deos. Et iterum; Dijs nō detrahes: & principi populi tui non maledices. Et quia scriptura sacra, ministros veteris testamenti, id est, ministros literæ & mortis, sapissimè deos vocat satis intelligebam, præfectos Ecclesiæ, quos Apostolus vocat ministros spiritus, rectissimè posse statui & vocari deos. Nam si ministratio mortis fuit in glōria, inquit Apostolus, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Sed vt ostenderē, quod etiam si vera fuissent, quæ assumebas; at tamen argumentando negatiuè ab Ecclesia Iudaica ad Ecclesiam Christianā, nihil Aristotelicè concluderes: monui te, vt aduerteres, quam ineptè argumentareris ab ecclesia Iudaica ad Christianā. Ego tamen interim satis sentiebam, te verborum tuorum circuitu, velle significare, quosdam nostrum, non tam veritate quàm beneuolentia, aut adulatione, præeminentias quasdam Romano Pontifici tribuere, quæ in scripturis sacris non satis clarè exprimuntur: atque eum inter ministros noui testamenti, e-

mi.

minentiore Deum velle facere, quam scriptura sacra testetur. Pro quibus respondeo, si qui fortè tales sint, eos incomparabiliter minus benevolentia peccare, conando eum maiorem facere quam est: quam vos, odio & malevolentia, conando id totum abolere quod est. Agnoscite igitur beatum Petrum, eiusque successores Romanos Pontifices, id esse quod Christus eis locutus est, & tunc de latitudine potestatis ac præminentiarum eorum differite: quia quam diu in hoc toti estis, vt eius potestatem euertatis, facilè quiuis suspicabitur, vos de potestatis eorum latitudine differentes, nō modum potestati velle imponere: sed hoc prætextu, illam simpliciter velle abolere.

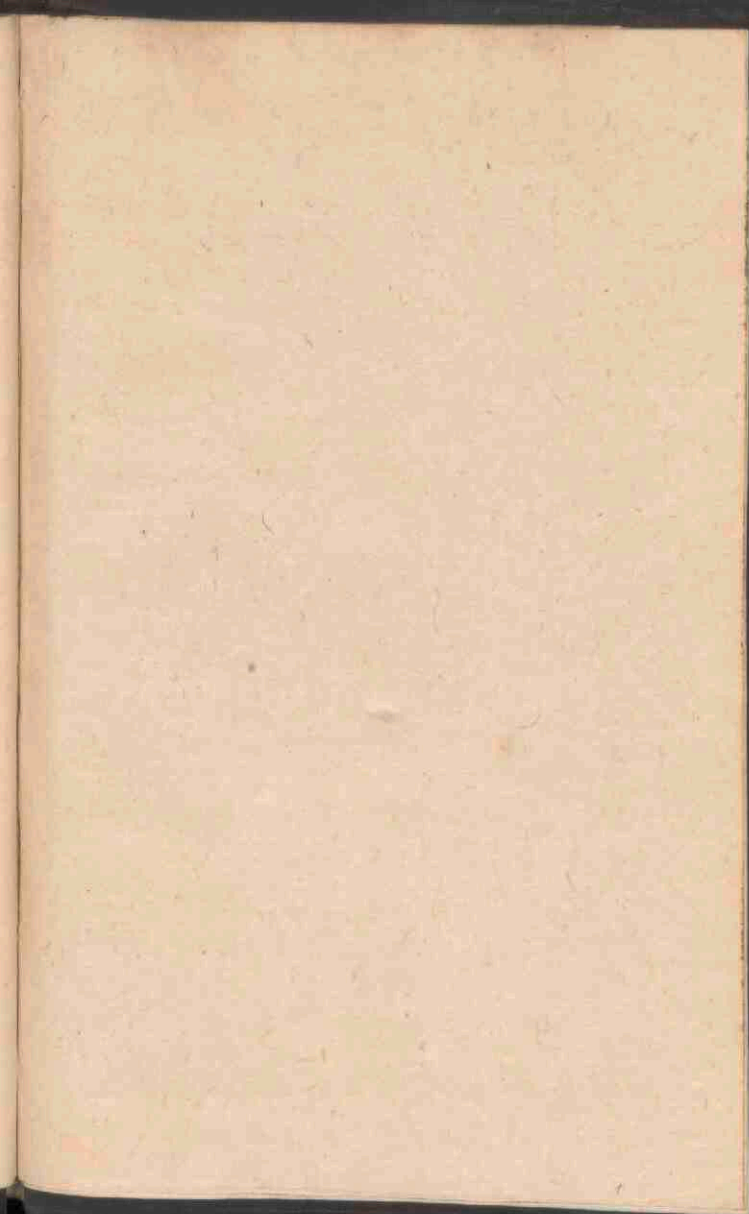
IAM secundò à me admonitus, Sãct. Aldegonde frater, magis magisque declarasti, quam obfirmato animo illis adhæreas, qui se Romanæ Catholicæ religionis desertores nuncuparunt, & acerrimos hostes exhibent. Quò fit vt vehementer timeam, ne & mea admonitio, & totius Ecclesiæ oratio, quæ etiam pro te quotidie ad Deum funditur, tibi in peccatum conuertatur. Quia tamen, sicut à principio collationis nostræ, ita

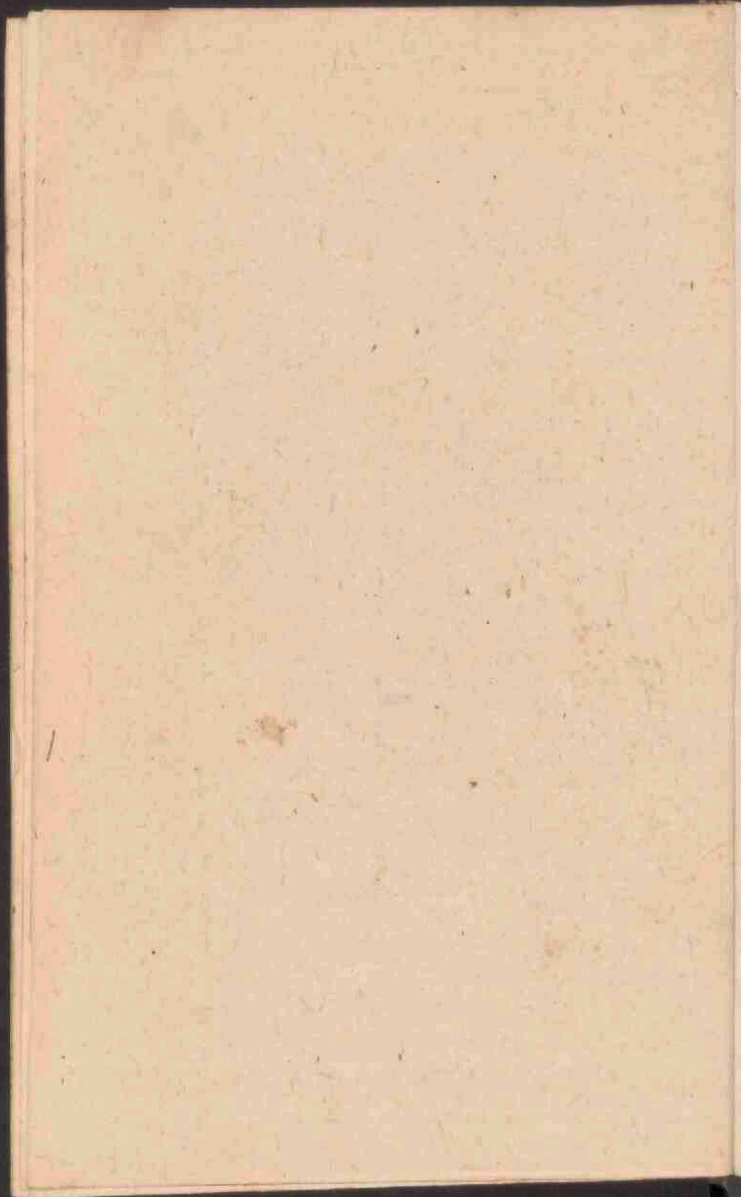
& nunc tibi ex animo benè volo, non
cesso lugere, & à Deo petere, vt quod
mea industria non valeo, id sua miseri-
cordia præstare dignetur, & meliorem
mentem tibi aliquando largiatur.

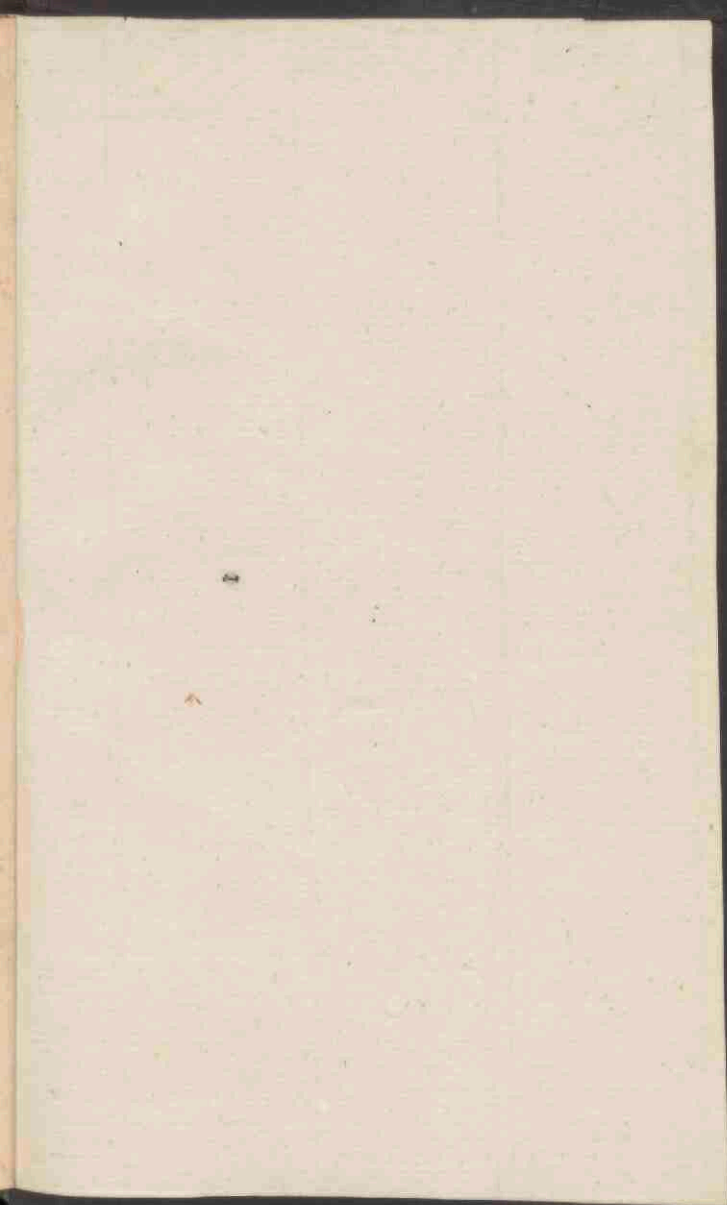
Cui orationi vtinam tu ali-
quando desinas ob-
sistere.

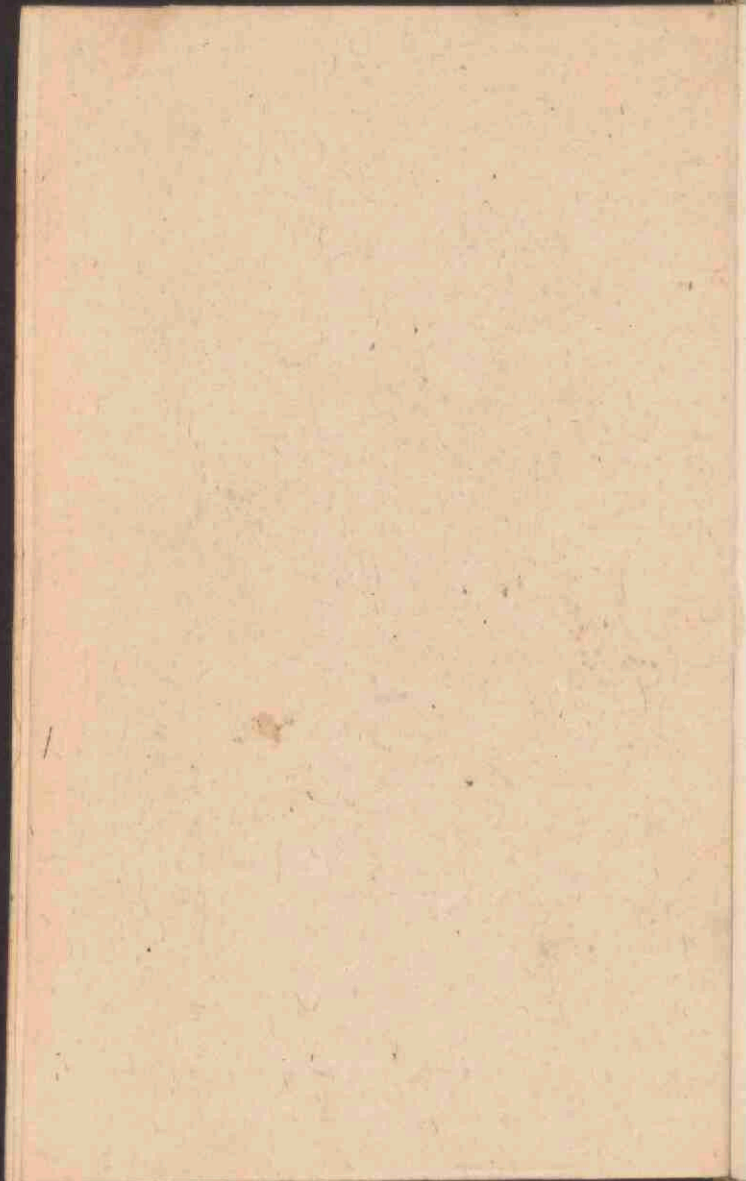
F I N I S.

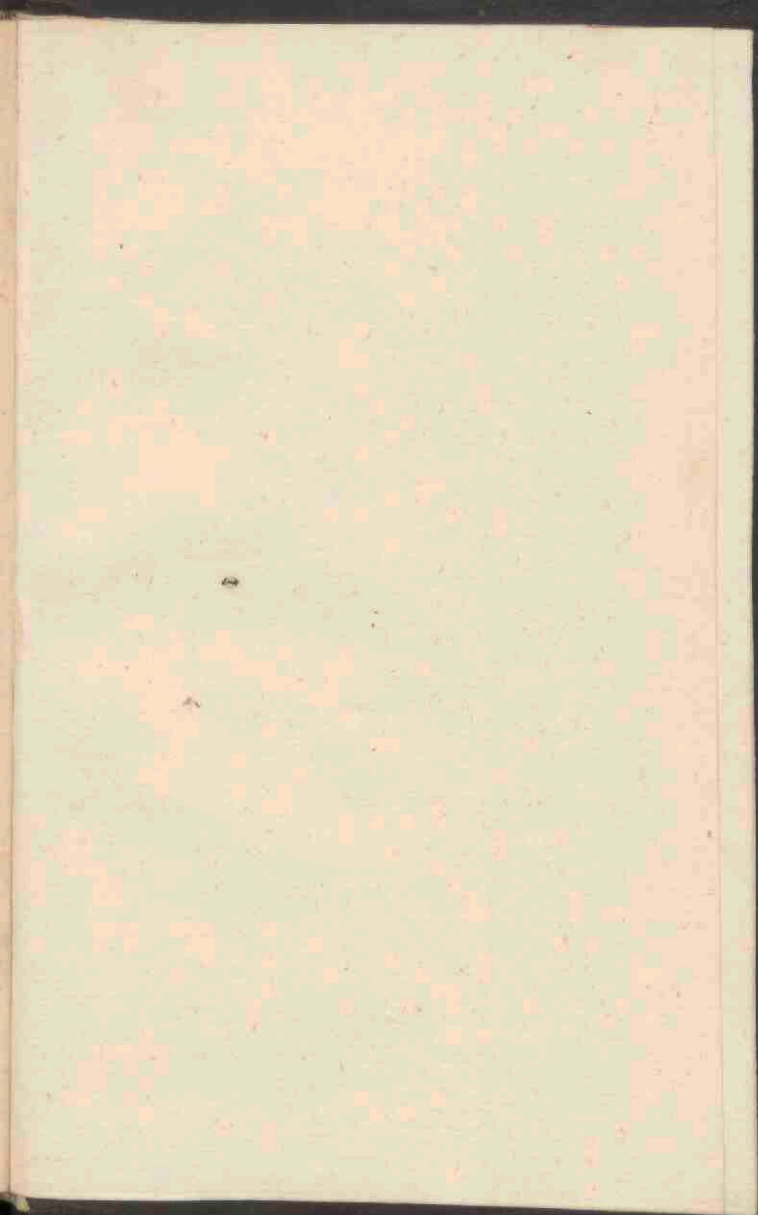

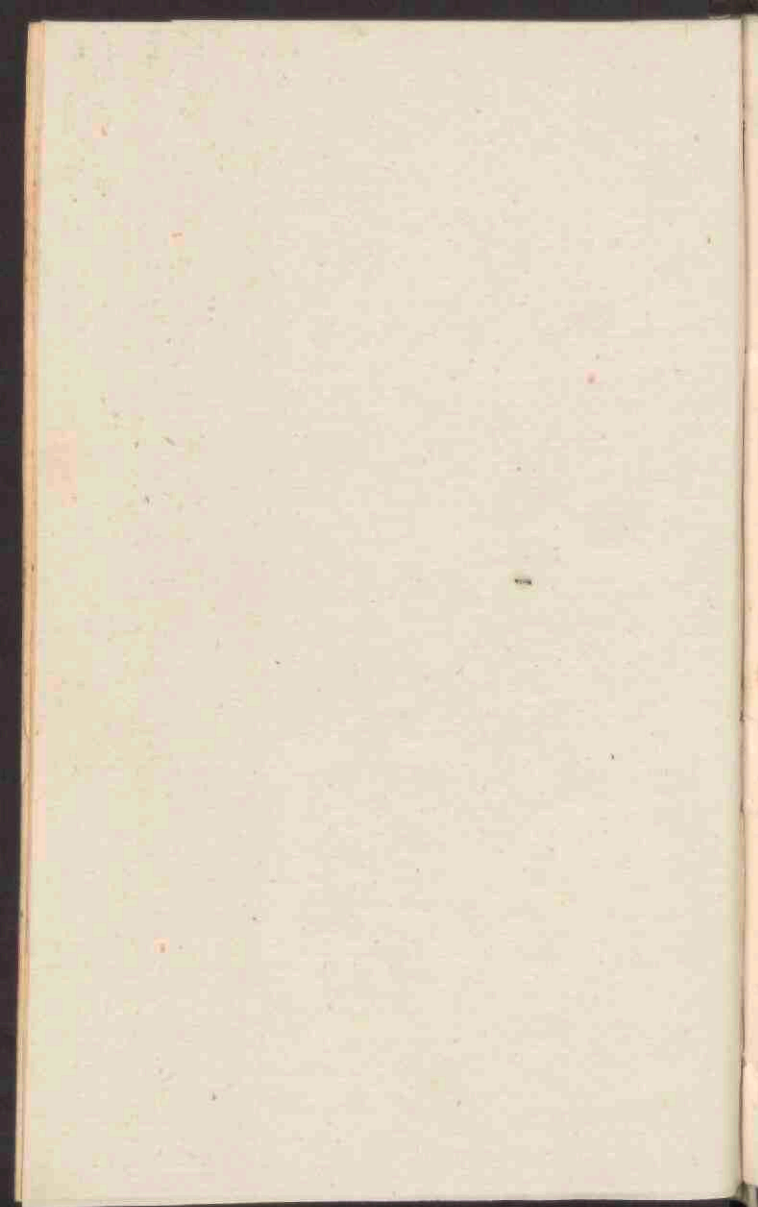

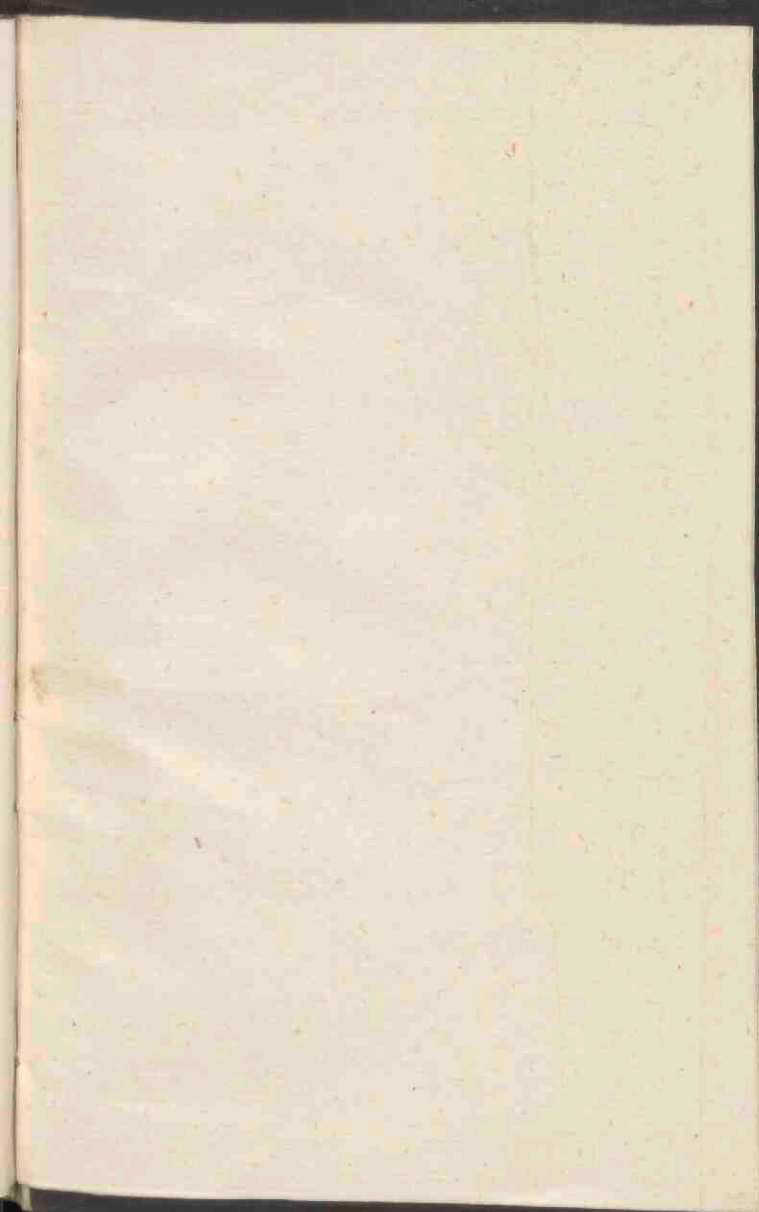

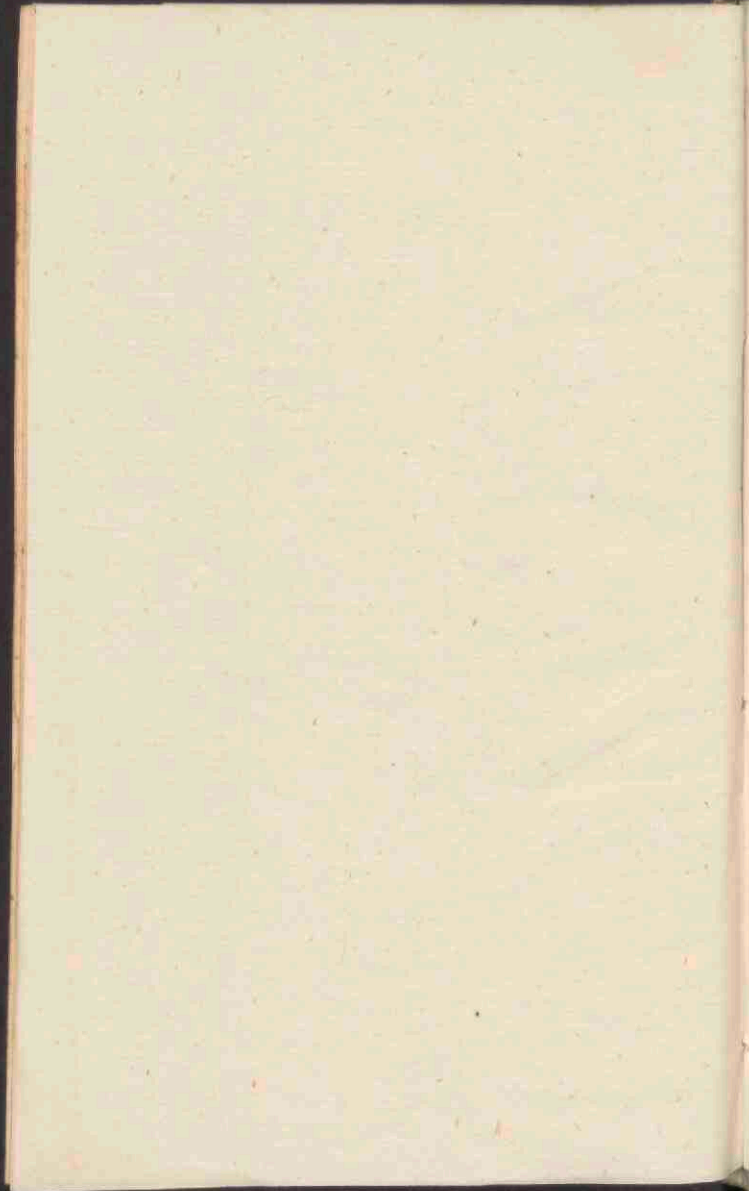

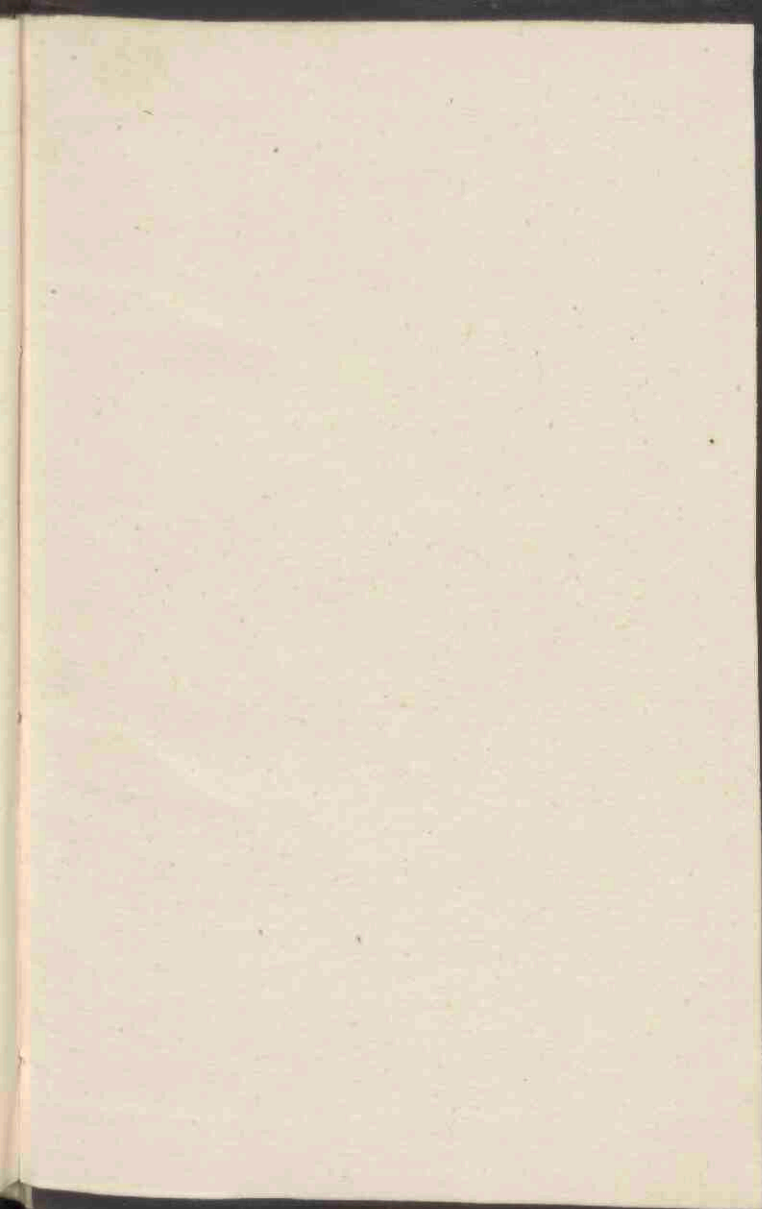

1510956

A 1510956

OCW 902599135 .

